

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כט:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה סא

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

כל המונע תלמידו מלשמשו כאלו מונע ממנו חסד שנא' [א] **למס מרעהו חסד**. ויש בכ"א חסדים וגבורות. חסדים מצד האב וכו' [ב]. ור"ע לא היה לו מצד האב חסדים, כי היה בן גרים ולא היה לו זכות אבות [ג] כשארז"ל (ברכות כז ע"ב) שלא רצו למנותו נשיא לר"ע משום דליה זכות אבות. וסבר ר"ש שר"ע אין רוצה לומר תורה מחמת זה מחמת שאין לו חסדים מצד האב. אבל רשבי' בוודאי היה לו חסדים מצד אביו ר' יוחאי (שהיה גדול) בישראל (ד) וע"כ אמר ר"ש ואם לאו אני אומר ליוחאי אבא היינו שאני אומר להתורה שהוא בחי' יוחאי אבא בחי' החסדים מצד האב שמשם התגלות התורה כי התגלות התורה הוא התגלות החסדים כנ"ל. וזהו ומוסרך למלכות, כי ר"ש אמר שזה שר"ע אינו רוצה לומר תורה ולגלות החסדים וע"י התגלות החסדים ע"י התורה שהיה ר"ע אומר עתה, היה מתקן פגם הנ"ל שלמד תורה לתלמידים שאינם הגונים. אך ר"ע אינו רוצה לגלות חידושי תורה ולגלות החסדים מחמת שאין לו חסדים מצד האב. ור"ש אמר שזהו רק מחמת עניויות של ר"ע [ז] שמחמת ענוותנותו של ר"ע הוא סובר שאין יכול לגלות תורה מחמת שאין לו חסדים מצד האב, ואין יכול לתקן פגם הנ"ל כ"א ע"י התפיסה כי התפיסה הוא תיקון 'זויכות' להדיבורים כנ"ל. אבל באמת ר"ע הוא רבי גדול [ח] כזה שיש לו חסדים מצד עצמו [ט] ואין צריך לזכות אבות כלל ויכול ר' עקיבא לגלות תורה על ידי החסדים שיש לו מצד עצמו לבד, ועל ידי זה יתקן פגם הנ"ל כנ"ל. וע"כ אמר ר"ש אני אומר וכו' היינו שאני אומר תורה שיש לי חסדים מצד האב ועי"ז יביא את ר"ע לתוך גבתי גדלות עד שיוכרה ר"ע בע"כ לומר תורה כי באמת ר"ע יכול בוודאי לגלות תורה אע"פ שאין לו זכות אבות כי ר"ע גדול כ"כ שיכול לגלות תורה ע"י חסדים שיש לו מצד עצמו, רק שהוא עניו, וע"י שיגלה ר"ש תלמידו תורה שהוא יש לו חסדים מצד האב עי"ז יביא את ר"ע לבחי' גדלות עד שיוכרה בע"כ לומר תורה אף על פי שאינו רוצה. וזהו ואם לאו, היינו שאמר ר' שמעון לר"ע אם אין אתה רוצה לומר תורה וזהו מחמת ענוותנותך, אזי אני אומר ליוחאי אבא היינו שאני אומר תורה כי יש לי חסדים מצד האב כנ"ל, ומוסרך למלכות היינו שאביא אותך ואמסרך בע"כ למלכות לבחי' גדלות ותהי' מוכרה בע"כ לגלות תורה שהיא התגלות החסדים כנ"ל כי ע"י שרשבי' תלמידו יאמר תורה עי"ז יביא את ר"ע לבחי' גדלות בע"כ ויוכרה לומר תורה שהוא התגלות החסדים שהוא תיקון פגם הנ"ל. (ולא ביאר איך על ידי התגלות התורה שמוגלה חסדים עי"ז יתקן פגם הנ"ל. גם לא ביאר איך ע"י התלמיד שיש לו זכות אבות כשמוגלה תורה עי"ז יהי' רבו מוכרה לבא בגדלות ולומר תורה) :

וזוהו ומוסרך למלכות, מסירה הוא לשון בע"כ כמ"ש (במדבר לא) **וימסרו מאלפי ישראל** פירש"י שנמסרו בעל כרחם. כי

רשבי' יביא את ר"ע בע"כ לבחי' גדלות ע"י שהוא יאמר תורה כנ"ל :
סא [יג] **הש"י** הוא למעלה מהזמן כמוכא [יד]. וזה הענין הוא באמת דבר נפלא ונעלם מאד וא"א להבין זאת בשכל אנושי. אך דע שעיקר הזמן הוא רק מחמת שאין מבינים, דהיינו מחמת ששכלינו קטן, כי כל מה שהשכל גדול ביותר, הזמן נקטן ונתבטל ביותר. כי בחלום שאז השכל נסתלק ואין לו רק כח המדמה [טז], אזי ברבע שעה יכולים לעבור כל השבעים שנה, כאשר נדמה בחלום, שעובר והולך כמה וכמה זמנים בשעה מועטת מאד, ואח"כ כשנתעוררים מהשינה אזי רואים שכל אלו הזמנים והשבעים שנה שעברו בחלום, הוא זמן מועט מאד באמת. וזה מחמת שאח"כ בהקיץ, אז הזור השכל אליו, ואצל השכל כל אלו השבעים שנה שעברו בחלום, הם רק רבע שעה אצלו, רק שבעים שנה ממש הם שבעים שנה גם אצל השכל שלנו. ובאמת בשכל" הגבוה למעלה משכלינו, גם מה שנחשב אצלנו לשבעים שנה ממש, הוא ג"כ רק רבע שעה או פחות. כי כמו שאנו רואין שיכולין לעבור שבעים שנה בחלום ובאמת אנו יודעין אח"כ בשכל שלנו, שהוא רק רבע שעה, כמו כן ממש מה שנחשב לפי שכלנו שבעים שנה ממש, הוא בשכל הגבוה למעלה יותר רק רבע שעה, רק שאין אנו מבינים זאת. כי גם בחלום אם היה א' בא אצלו בשעת החלום והי' אומר לו שכל זה שנדמה לו שעוברים ימים ושנים שבאמת אינם כלום והכל הוא רק רבע שעה, בוודאי לא היה מואמין לו כלל, כי לפי הדמיון שבחלום נדמה לו שעוברים ימים ושנים ממש, כמו כן ממש, אע"פ שאצלנו לפי שכלנו נדמה שזהו זמן של שבעים שנה, בשכל הגדול יותר הוא רק רבע שעה. וכן למעלה מעלה, שבשכל שהוא גבוה עוד יותר למעלה, גם אותו הזמן שבשכל הגבוה משכלינו, אינו נחשב שם בשכל הגבוה עוד יותר רק לזמן מועט ופחות מאד. וכן למעלה מעלה, עד אשר יש שכל גבוה כ"כ ששם כל הזמן כולו אינו נחשב כלל, כי מחמת גודל השכל מאד כל הזמן אין ואפס לגמרי, כמו שאצלנו השבעים שנה שעוברים בחלום הם רק רבע שעה באמת כנ"ל כמו כן יש שכל למעלה משכל עד שהזמן נתבטל לגמרי :

וע"כ משיח שעבר עליו מה שעבר מיום בריאת העולם, וסבל מה שסבל [יז], ואחר כל זה בסוף יאמר לו הש"י **בני אתה אני היום ילדתיך** (תהלים ב) והדבר תמוה ונפלא מאד לכאורה, אך כל זה מחמת גודל עוצם שכלו של משיח לפי גודל מדרגתו, שיאחז או, ומחמת הפלגת עוצם מעלת שכלו שיגדל אז מאד מאד. ע"כ יהי' כל הזמן שעבר עליו מיום בריאת העולם עד אותו הזמן כולו אין ואפס ממש, ויהי' ממש כאלו נולד היום [יח] כי יתבטל כל הזמן בשכלו שיהי'

תורה אור
 איוב ו' (יד) לַפִּס מִרְעוּהוּ חֶסֶד
 וְיָרָאת שְׂדֵי יַעֲזוּב:
 במדבר מטות לא (ה) וַיִּסְרֹד
 מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמֶּשֶׁה
 שָׁנִים עָשָׂר אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא:
 תורה סא
 תהלים ב' (ו) אֲסַפְּרָה אֵל חֵק
 יְדוֹן אֲמַר אֵלֵי בְנֵי אֲמָה אֲנִי
 הַיּוֹם יִלְדֵתִיךְ:

א איוב ו' יד
 ב שער המצות פירשתי יתרו מצות כבוד אור"א את ה' ד"ה דע כי כל נשמה ונשמה. וזה"ש שער לט דרוש ה'
 ג עיין סדר הדורות תנאים ואמוראים אות ע' ס"ק ב' אביו יוסף היה גר צדק. ור"ע היה מעבר שנים א"כ מוכרה שאמו בישראל. ועי"ש בשם עשרה מאמרות שהיה מצאצאי סיסרא ויעל לדעה שיעל גיורת ובתגידה אחרי שנתעברה, דאל"ה בנה ממור לדעת ר"ע. וז"ע מנוע לא היה לו זכות אבות מלד אמו. גם י"ע ששכ"י ין לו חסדים בגלל שאביו נולד משמע סחה אלס אין לו ול"ע אין בגלל שהיה בן גרים משמע סחה אלס ין לו. גם עיין בשער האלוה הג"ל משמע מי שאביו קטע גם אין לו חסדים כי מה שמקבל ממנו מחטיו אלוה.
 ד בתקפא ותירלו ותירלו ותירצו - (שה"י גדול) בישראל. בדפ"ר ותשכ"ט - (שה"י גדול) בישראל
 ה **עיין בהקדמת הזוהר דף יא. יוחאי חברנא** (וכי רחמתי אמר לכי פנחם בן יאיר שואל כמות הקורס טעבן של חכמים ויהי' ואלא מהמעשה ואורו מאלו בכל העולם. ועיין בן יהוידע פסחים ק"ב. הג"ל שכתב ויזע כי יוחאי אביו של רשבי' היה אלס נולד בחור והתאלס הגדולים קורין אותו חכמינו) עיין חיי שלמה על פסחים שהיה מקורב למלכות והסתכל לעבד בגלל הריגת ר"ע וזו ינון לכשכ"י רשות לבקש את ר"ע
 ו עיין שיחות הר"ן סימן ע"ב
 ז בתרלו - הויכ"ן (מב"ט אב"ט כתוב הויכ"ן)
 ח סוטה מט: משמת ר"ו נסתתמו מעיני חכמה קדושים מט" מקדש אשה עמ"נ שאני חכם אין אומרים כר"ע וכו' כתובות ק"ה. ראש לחכמים. פ"י רבינו גרשום מאיר הגולה ב"ב יב: קיים לן דלא היה מעולם גברא רבה כוותיה. שער הגלגולים הקדמה לח נפשו של ר"ע אינה כשאר נפשות הגרים וכו'. עיין דעת ותבונה פכ"א דף עב. ד"ה ובשער מאמרי רשבי'.
 ט עיין זוהר פקודי רנד: ובמקדש מלך שם על הדרך. ובכסא מלך על תיקון מ' דף פא. ובקהלת יעקב ערך ד' שנכנסו לפרד"ס בשם האריו"ל בלקוטי תורה בראשית
 י הערה זו בוסגורים נמצאת כבר בדפוס

תורה אור
תהלים ב (ו) אִסְפֵּיהָ אֵל הַקַּיִן
יְדוּד אֶמְרֵי אֱלֹהֵי בְּנֵי אֱמֶת אֲנִי
חַיִּים יְקַדְּמֶיהָ:

תורה סב
במדבר מטעי לג (א) אֵלֶּה
מַסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְיָאָה בְּיַד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

שמות כ (ד) וַיִּקַּח
מֹשֶׁה וַיְצַדְרֵהוּ אֶת־
וַיַּעֲשֶׂה עֲגֹל מַסְכָּה וַיֹּאמְרוּ
אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
הִעֲלִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

דברים עקב יא (טו) הַשְׁמִיר
לְכֶם פֶּן יִפְתַּח לְבַבְכֶם וְסָרְתֶם
וְעָבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וְהִשְׁחַחְתֶּם לָהֶם:

דברים ראה יג (יח) וְלֹא
יִדְבַק בְּיָדְךָ מֵאִימָה מִן הַיָּמִים
לְמַעַן יִשְׁבֹּב יִקְוֶה מִתְרוֹן אִפּוֹ
וְנָתַן לָךְ רַחֲמִים וְחֶסֶד
וְיִרְפָּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:

בראשית מקץ טז (יד) וְלֹא
שָׂא יָמֶן לְכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי
הָאֵל שֶׁלֹּחַ לְכֶם אֶת אֲחֵיכֶם
אֲחֵר וְאֵת בְּנֵיהֶם וְאֵת אֲשֵׁר
שָׂכַלְתֶּם שְׂכֵלְתֶּם:

תורה סג
בראשית מקץ טז (יא) וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם פֶּן
אֶפְאֵר וְזֶה עֲשׂוֹת קָחוּ מִנְיַת
הָאָרֶץ כְּבָלִים וְהִירִידוּ לְאִישׁ
מִנְהָה מַעַט מַעַרְי וְיַעֲטֵם דָּבָשׁ
נִכְאֹת וְלֹט שְׂפָתַי וְשִׁדְדִי:

בראשית ד (כ) וְתִלְדוּ עֵדָה
וְכָל הָאֵת הָיָה אָבִי יִשָּׁב
אֶתְּלֵךְ וְיִקְנֶה: (כא) וְשֵׁם אֲחֵיו
וַיְבַל הָאֵת הָיָה אָבִי קַל תִּפְשֵׁת
כְּבוֹד וְעֵנֻב:

שמואל א טו (יח) וַיִּצַן אֶת־
מִהְצַעְרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה יִרְאִיתִי
בְּן לְיִשְׁרָאֵל בֵּית הַלְחָמִים יִדַּע בְּנֵן
וַגְּבוּר תִּלְל וְאִישׁ מִלְחָמָה
וַגְּבוּר דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֲר וַיִּקְרָן
עִמּוֹ:

שמואל א טו (יא) וַיֹּאמֶר
שְׂמוּאֵל אֶל יִשְׁרָאֵל וְשֵׁם
הַבְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׂאֵר
הַקָּהוֹן וְהִנֵּה רֵעָה בְּצִיּוֹן וַיֹּאמֶר
שְׂמוּאֵל אֶל יִשְׁרָאֵל וְקָהוֹנוֹ
כִּי לֹא נִסְבַּע עַד בֹּאֵר פֶּה:

שמואל א טו (טו) מִכֶּנֶף הָאָרֶץ
זָמַרְתָּ שְׂמַעְיָה צְבִי
וַיֹּאמֶר רְדִי לִי רְדִי לִי אֵין לִי
בְּגָדִים בְּגָדוֹ וּבְגָד בְּגָדִים
בְּגָדוֹ:

שיר השירים ב (יב) הַכִּנְעָנִים
בְּרֵאָה בְּקִיָּץ עַת הַתְּמִיר הַגִּיעַ
וְקוֹל הַתּוֹר שְׂמַע בְּאַרְצֵנוֹ:
בראשית ושב לו (יב) וְיִלְכְּמוּ
אֶתְּיִר לְדַעֲוֹת אֶת צִיּוֹן אֲבִיהֶם
בְּשָׁכֶם:

קהלת ג (כא) מִי יוֹדֵעַ רוּחַ
בְּנֵי הָאָדָם הַעֲלָה הִיא לְעֻלְמָה
רוּחַ הַבְּהֵמָה הַחַיִּת הִיא
לְמַשַׁח לְאַרְץ:

דניאל ב (יז) אֵילֶּנָה דִּי חַיִּת
דִּי רִבְּהָ וְחַיִּת וְרִיבְהָ יִשְׁמָא
לְשִׁמְיָא וְתוֹקְתָה לְכָל אֲרָצָא:
(יח) וְצִפְרָה שְׂפִיר וְאַנְבַּתָּה
שִׁנְיָא וְשִׁמְוֹן לְכֻלָּא בְּהַ
תְּחַתְּוֵיהּ תְּרוּר חַיִּת קְרָא
וְבַעֲפֻתֵיהּ יִשְׁפָּן צִפְרָה שְׂמֵיָא:
(יט) אֲנַתָּה אֲנַתָּה מִלְּבָב
דִּי רִבִּית רַבְּת וְתִקְפַּת
וְרִבּוּקָה רַבְּת וְיִמְסַת לְשִׁמְיָא
וְשִׁלְטָנָה לְכָל אֲרָצָא:

1 עין פל"ח כי זמן ומקום תלוים זבי"ו
2 עין וי חיי מורח"ק סימן תקט"ה ולק"ה מילה
הלכה ל' איתות יו ית. ע"י שאינן בבחי'
למעלה מהותן לא יפעל לעולם, ע"י ולקמן
תורה יש תנינא שולמלה מוחותן כולן סוד
החשבונה. ועין פל"ח מנאר עפ"ו חותם
תשומת משה לריב"ל מתי ביבא מי דהיום אם
בקולו תשמעו. וע"י ענין פירות הזמן
ועין לק"ע דעת את נ' שהסוף וגם בחוש
רואין פירות הזמן מאד מאד ככל עובר משם
וכענין כלה וכו'. ואם תשים לב לזה הנצל
מאונת עולם הזה הרבה תתחוק הרבה לחטף
בכל פעם כל מה שהתחיל שצילתו לנצח,
שם הוא למעלה מהזמן לגמרי כי הוא עולם
השם (מעלטה מהותו מכל המלה תלה פעמים)
3 נאמר בן שלטן ושלטן נבואה בתחלת שנת
תקסא. ראה חיי מורח"ן סימן קד'
4 עין גם במדבר ל' כח
5 ליקוטי ראו בני משפחה* פירוש מאמרות ועין
ח"א לעיל תורה מ' [דף נג]:

גדול מאד וע"כ יאמר לו הש"י אני היום ילדתיך היום ממש, כי
כל הזמן שעבר, אין ואפס לגמרי כנ"ל :

וכן אנו רואים במקום ג"כ [א], שהבעל כח יכול לעבור מקום
גדול בשעה מועטת. נמצא שאצלו כל זה המקום הוא קטן,
ואצל החלושי כח נחשב זה המקום גדול, וצריכים לילך שעה
מרובה עד שעוברים אותו המקום. וכמו כן למעלה מעלה, כל
מה שהכה גדול יותר, המקום נקטן אצלו יותר, וכן למעלה
מעלה עד שהמקום נתכמל לגמרי, רק שבשכלינו א"א להבין
כל זה, כמו שא"א להבין בחלום את האמת, שכל אותו הזמן
שנדמה בחלום אינו כלום באמת, כמו כן גם אנו א"א לנו
להבין, שכל הזמן שלנו אינו כלום למעלה בשכל הגבוה כנ"ל
[ב]:

סב [ב] (במדבר לג) [א] **אלה מפעי בני ישראל** איתא
במדרש [ב] שמסעי בני ישראל דהיינו הנסיעות שבני ישראל
נוסעין ממקום למקום הם מכפרין על אלה אלקיך ישראל [ג]
היינו על פגם ע"ז. כי אפי' כשאין עובדין ע"ז יש פגם ע"ז כי
קלקול האמונה היא ג"כ בחי' ע"ז, וכמו שמוכח ובשם הבעש"ט
[ד] על פ' [ה] וסרתם, ועבדתם אלקים אחרים, שתיכף בשמרים
מהש"י, הוא בחי' ע"ז, וע"י הנסיעות של ישראל נתכפר. וכל
זמן שיש ע"ז בעולם הרוח אף בעולם (ספרי פ' ראה והובא
בפרש"י שם [ז]) נמצא כשנתכפר פגם ע"ז כנ"ל נמתק החרון
אף ונמשך רחמנות. ועיקר רחמנות הוא' בבחי' ואל שדי יתן
לכם רחמים (בראשית מג), לכם דייקא. היינו שהש"י יתן לנו
הרחמנות שימסור את הרחמנות בידינו. כי אצלו ית' יכול
להיות שגם החולאת הקשה וכל היסורין הם הרחמנות שלו, כי
בוודאי כל מה שהש"י עושה להאדם אפי' יסורין קשים, הכל
הוא רק רחמנות [ח]. אבל אנו מבקשים שיתן וימסור בידינו
את הרחמנות, כי אין אנו מבינים הרחמנות שלו, וגם אין אנו
יכולין לקבל אותו הרחמנות שלו הנ"ל רק שהש"י יתן בידינו
את הרחמנות שאנחנו בעצמינו נרחם עלינו, ואצלינו הרחמנות
בפשימות להתרפא מן החולי וכיוצא בזה [ט]. והוא **ישראל**
ר"ת **אל שדי יתן לכם רחמים כנ"ל**, כי הרחמנות נעשה ע"י
מסעי בני ישראל כנ"ל :

סג [י] דע כי יעקב אבינו כששלח את בניו עשרת השבטים
ליוסף שלח עמם ניגון של ארץ ישראל. וזה סוד קחו מזמרת
הארץ בכליכם וכו' (בראשית מג), בחי' זמר וניגון ששלח על
ידם ליוסף, וכמו שפירש"י מזמרת לשון זמר וכו' [יא] כי דע, כי
כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד לפי העשבים ולפי המקום
שהוא רועה שם, כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד שהיא
צריכה לאכול. גם אינו רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים
המקום שרועה שם כן יש לו ניגון, כי כל עשב ועשב יש לו
שירה שאומר [יב], שזה בחי' פרק שירה [יג]. ומשירת העשבים
נעשה ניגון של הרועה. וזה סוד מ"ש (שם ד) ותלד עדה את

1 שמות לב ד'
2 בעש"ט עה"ת עקב נו - ס ובמקור מים חיים
שם ס"ק מג. ודגל מנחה אפרים תרומה פכו'
ע"פ ועשת את הקרשים הובא במקור מים
חיים תרומה ס"ק ה'.
3 דברים יא ט'
4 דברים יג ג'
5 ב'
6 בתקפא לא ברוך ונואה - היא בתורלו - היא
(לא ברוך). בדפדף ותורלו ותחצו - הוא.
7 עין לעיל ח"א תחלת תורה סד שברא את
העולם לגילת הרמנותו.
8 י"צ ע"י הרמנות היא זו אם הנפם נשאר
ועין לק"ה ערובי תחומין ג' תירוק עפ"י
תורה ק'
9 לא ידוע מתי והכן נאמר התורה זו
10 פרש"י - מתורגם מדמשה בארעא שהכל
מומרים עליו כשהוא בא לעולם:
11 הנלאך המכה ואומר לו גדל אינו יכול
להשפע עד ששומר שירה תחילה (שער)
מאמרי רשב"י)

יכל הוא היה אבי יושב אוהל ומקנה, ושם אחיו יובל הוא היה
אבי כל תופש כינור ועוגב. כי תיכף כשהיה בעולם רועה
מקנה, היה תיכף כלי זמר כנ"ל [א]. וע"כ דוד המע"ה שהיה
יודע נגן [ב] ע"כ היה רועה [ג] כנ"ל. יגסם מצינו באבות
העולם כולם שהיו רועי מקנה [ד] וזה בחי' מנכף הארץ
זמירות שמענו (ישעי' כד), היינו שזמירות ונגונים יוצאים
מנכף הארץ, כי ע"י העשבים הגדולים בארץ נעשה ניגון כנ"ל.
וע"י שהרועה יודע הניגון ע"י זה הוא נותן כח בהעשבים ואזי יש
לבהמות לאכול. וזה בחי' (ש"ה ב) הנצנים נראו בארץ עת
הזמיר הגיע, היינו שהנצנים גדילים בארץ ע"י הזמר והניגון
השייך להם כנ"ל. נמצא שע"י הזמר והניגון שהרועה יודע הוא
נותן כח בעשבים ויש מרעה לבהמות. גם הניגון הוא טובה
להרועה בעצמו, כי מחמת שהרועה הוא תמיד בין בהמות הוי'
אפשר שימשיכו ויורידו את הרועה מבחי' רוח האדם לרוח
הבהמיות עד שירעה הרועה את עצמו בבחי' וילכו לראות
את צאן אביהם וכו' (בראשית לו), ופירוש רש"י שהלכו
לראות"י את עצמן [ז]. וע"י הניגון ניצול מזה כי הניגון הוא
התבררות הרוח שמכריזין רוח האדם מן רוח הבהמה בבחי'
(קהלת ג) מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח
הבהמה חוררת היא למטה, כי זהו עיקר הניגון ללקט ולכרר
הרוח טובה כמבואר במקום אחר [ח]. ועל כן על ידי הניגון
ניצול מרוח הבהמיות כי נתברר רוח האדם מרוח הבהמה על
ידי הניגון כנ"ל :

וי"ש חילוקים רבים בבנינה, כי יש ניגון שלם, ויש ניגון שהוא
בכמה כבנות ויכולים לחלקו לכבות וענינים :

ודע שהמלך יש לו כל הניגון כולו בשלימות [א], אבל השרים
אין להם רק איזה חלק בניגון כי אם"כ לפי מקומו. ועל כן אמר
דניאל לנבוכדנצר, **אתה הוא אילנא וכו' מזוה"ט לכולא בי**
(דניאל ד) [ב] כי נבוכדנצר שהי' מלך ויש לו כל הניגון ליעיל כן
על ידו נמשך כל המזון [ג], כי המזון נמשך על ידי הניגון כנ"ל.
ועל כן יעקב אבינו אף שלא הי' יודע אז שהוא יוסף, רק כפי
מה שסיפרו לו השכטים הנהגותיו של יוסף, שלח לו ניגון
השייך לשר כמותו, כפי מה ששמע מבניו דרכיו והנהגותיו, כי
יעקב רצה לפעול אצלו ע"י הניגון מה שהיה צריך [ד], ע"כ
שלח לו אותו הניגון של ארץ ישראל. והזהר שאמר לבניו קחו
מזמרת הארץ בכליכם, היינו שיקחו בחי' הניגון הנ"ל שהוא
בחי' זמרת הארץ כנ"ל בכלים שלחם. והורידו לאיש מנחה
מעט צרי מעט דבש נכאת ולט פטמים ושקדיים, הם בחי'
משקולות ומדות הניגון, כי הניגון נעשה מגידולי הארץ כנ"ל
[ה]:

סד [ו] מזה שאנו רואים שכל הנגינים הגדולים כמעט כולם
הם משוגעים ממש כמו שאנו רואין בחוש, שכל מי שהוא
עשיר יש לו שגגון גדול. דע כי הממון

1 עין חסד לאברהם מעין א' נהר ד' ונהר יש
מעין ד' נהר ג'. שער מאמרי רשב"י פי' על
פירי שער המצות לאירי"ל פירשת
ואתתנן. ספר אדם ישר להאירי"ל סוף סדר
בינה ותבונה.
2 עין תורה רלו שעיקר הניגון וכלי שיר
הביא לוי לעולם. ובמבואר מורה שמות ט'
וגלסא עשנטל לוי הכתושט נתון העטוף לקוטס
כנמי עתה לטוה לטוי אפי' ע"ש.
3 שמואל א טו ט'
4 תורה נד
5 *'
6 הערה זו בוטריגים נמצאת כבר בדפדף
7 אברהם - בראשית יג ב'. יצחק - שם לו
כ' די. יעקב - שם ל' לא. יוסף - שם לו
ב'. בני יעקב - שם מזו ג'. משה - שמות
ג' א'. דוד - שמואל א טו ט'
8 לק"ה מקח וממכר ד' ג' שכווננו בזה
לתקן חטא אדה"ר וצ"ע דחוק מדוד לא
מצינו שהיו יודעי נגן.
9 בתקפא (ש"ה א) ובתורלו ותחצו תקון
[כלשון הפסוק]

1 הפסוק הזה מורכב מג' פסוקים שם ע"ש
2 התיבה אמת מפסוק יח ותיבה מוחן מפסוק יח
והתיבה אילנא מפסוק יז.
3 גם בדפדף - הניגון ירכ על ידו, ותחצו -
תניגון על ידו (ותיבות על כן נתחם)
4 עין זוהר תרומה דף קג. ולעיל תורה טו
תנינא תורה ה' תנינא את' י את הפירוש
מקבל המלך תחילה גם עיין זוהר וירא דף
קו. ותורה ד' תנינא את' י. שהפרנסה ע"י
ספירת התלמוד.
5 כן מצינו גם בחוכמה נ' וחוכמה ג' וחוכמה ל' שניגון
פועל ככל השומע ע"ש. מסתמא יעקב כלה לפעול
אלט שחיוזי את מנימין ואלוי על כן לא יטול היה
יוסף להחליפך מתחלה ט' מלאכות מה א.
6 עין חיי מורח"ן סימן תקפ"ה
7 לא ידוע מתי והכן נאמר התורה זו

מאמר השם ית' הוא מעל הזמן

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

באחת הימים אחרי חזרתו מלעמבערג לברסלב סוף שנת תקסח או תחילת שנת תקסט"ו כשיצא מחוץ לעיר עם מוהרנ"ת ואנ"ש לשאוף אויר

פתיחה

רבנו מבאר כאן יסוד, שתפיסת הזמן היא מוחין דקטנות וככל שהשכל גדל כך תפיסת הזמן מתקצר. לכאורה נראה כחכמה לבד בלא עצה מעשית, אבל נראה שרמזו ללמעשה במה שפתח את התורה שהשם ית' מעל הזמן, נמצא מדכתיב (דברים כח ט) והלכת בדרכיו ואמרו חו"ל/ו' הוי דומה לו". שאדרבה רמזו כאן העצה החשובה ביותר כיצד לזכות לחיי עוה"ב, דהיינו ע"י שיוצא מקטנות מוחין לגדלות מוחין, ומשתדל תמיד להסתכל בשכל של כל דבר ולעשות עצמו עיוור מהבלי עוה"ז שהם כל ציורי המדמה המטעה את האדם. והעיקר לצאת ממדמה לשכל וכמבואר בתורה כה. ואזי נעשה המדמה מבורר ומשרת לשכל וזוכה לתשובה ולזכרון דהיינו ביטול הזמנים. (עיין לק"ה מילה ד' וריש תורה עט תנינא)

שיחות השייך לתורה זו

בשחזור רבנו מלעמבערג אחר שנהלה שם במחלתו שנסתלק בזה, היה דרכו ללכת הרבה פעמים חוץ לעיר לאיזה יער לשאוף אויר צח, פעם נסע לשם עם מוהרנ"ת ועם אבריהם פיעס ומשה חניקעס, ובשירדו פיער מהעגלה הלך רבנו עם מוהרנ"ת וגלה לו את התורה "אני היום ילדתיך" ו"י שבלקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן סא. ומחמת מחלתו הלך לאט ובנחת, פי לא יכול היה ללכת במהירות אולם אבריהם פיעס ומשה חניקעס הלכו יותר מהר ונתן רבנו מהם דוגמא למוהרנ"ת ואמר לו: "ראה למשל הם יכולים להספיק ולילך בזמן מועט מה שאנו צריכין לילך בכמה שעות". והיינו שגם בבחינת המקום שיש ענין למעלה מהזמן, וכמבואר שם בפנים התורה עין שם. (שיח שרפי קודש חלק ב' אות קיח) ו

עקר התקנה – על-ידי בחינת למעלה מהזמן שמשגיגים הצדיקים, שהם בבחינת משיח, באשר הבנתי מפיו הקדוש, שאמר סמוך להסתלקותו, שהוא הולך עתה עם המאמר שגלה על פסוק: "אני היום ילדתיך" (תהילים ב, ז; ליקו"מ ח"ב סי' ס"א), שהוא בחינת למעלה מהזמן וכו'. ואי-אפשר לבאר ענין זה בכתב פלל, רק מה שהבנתי אני מדבריו הוא, שאמר זאת לענין זה, שהוא עוסק ביגיעות גדולות כל-כף לקרב רבות להשם יתברך, ועדין לא עלתה בידו פרצונו, והמחלוקות והמניעות בגשמיית וברוחנית מתגברין ומתפשטין מאד מאד בכלליות ובפרטיות על כל אחד ואחד, עד אשר פשל כח הסבל, ורבים

^א יד סיון תשעה כ' – כט ניסן תשפא ירושלים

^ב ובר"ה תקסט אמר תורה א' תנינא, ומסתמא יש איזה קשר בין התורות שאמר באותו הזמן.

^ג תפארת יהונתן שם אמר והלכת בדרכיו דאיתא בגמרא בדרכי הקב"ה היינו מה הקב"ה עושה עמך לפני משורת הדין אף אתה במצות ה' תכנוס תמיד עם הקב"ה לפני משורת הדין וקדש עצמך במותר לך:

הכתב והקבלה שם (ט) והלכת בדרכיו. להיותך עם קדוש תלוי בתנאי כשרון מעשה החסידות, והיא ההליכה בדרכי ה' מה הוא חנון אף אתה חנון וכו' (רמ"א):

משנה ברורה על או"ח סימן קנו – כתב הרמב"ם בסה"מ מצוה ח' צונו להדמות לו יתעלה כפי היכולת והוא והלכת בדרכיו וכבר נכפל זה הצווי ואמר ללכת בכל דרכיו ובא בפירושו [סוטה י"ד] מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה היה חנון מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה היה רחום וכו' וכבר נכפל זה הענין בלשון אחר ואמר אחרי ה' תלכו ובא בפירושו שר"ל ההדמות בפעולותיו הטובות והמדות הנכבדות שיתואר בהם עכ"ל.

^ד **שבת דף קלג:** אבא שאול אומר "ואנהו" (אנהו נוטריקון אני והוא) הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום.

^ה **רבי לוי יצחק זצ"ל** קרא לתורה זו אני היום ילדתיך אבל ברשימת התורות בליקוטי מוהר"ן תנינא מהדורת תקפא מוהרנ"ת הש"י הוא למעלה מהזמן – סא.

^ו **בפעולת הצדיק** אות תשצה כתב – ובכל אלו הימים עד ראשי-השנה היתה דרכו של רבנו ז"ל לטייל הרבה עם אנשי-שלומו ועם ר' נתן, וגלה נפלאות רבות, חדושים נוראים ונפלאים, ...ופעם אחת הלך רבנו ז"ל עם ר' נתן חוץ לעיר ברסלב, ומשה חניקעס ואברהמיל פיעס (שני עשירים בעיר ברסלב, שאחזו את עצמם גם כן מאנשי רבנו ז"ל) הלכו אחרי רבנו ז"ל. ומחמת שרבנו ז"ל היה חלוש-כח אז מאד מאד, . על-כן הלך לאט לאט, והם הלכו במהירות גדולה מאד. והדרך, שלקחה לרבנו ז"ל עם ר' נתן כמה שעות, לקח להם כמו-חצי שעה. ואז התחיל רבנו ז"ל לומר המאמר ובלקוטי-מוהר"ן חלק ב', סימן סא: "השם יתברך הוא למעלה מהזמן" וכו', עין שם. וסיים: "וכן במקום בעולם-הזה רואים, שאברהמיל ומשה יכולין לילך בזמן קצר מה שאנו צריכים לילך כמה שעות".

נכשלו ונפלו על-ידי זה וכו'. ולענין זה אמר, שהוא מחיה עצמו בענין זה של אני היום ילדתיך, הינו שהשם יתברך יעזרנו לדלג על הכל, וסוף-כל-סוף יתגלה האמת, וכלנו נשוב להשם יתברך באמת, והימים הראשונים יפלו, כי כל הזמן יתבטל, ויכלל הכל בבחינת למעלה מהזמן, ושם יתקן הכל וכו'. (הלכות מילה והלכות עבדים, הלכה ד, אות יז. עין שם: (- חיי-מוהר"ן, סימן תקס"ח).

...וזה עקר הכח וההתחזקות והתקנה לשוב מכל הזממות והטמאות והפגמים שנפל בהם כל אחד כפי נפילתו ולשוב לה' יתברך, כי עקר התקנה על-ידי בחינת למעלה מהזמן שמשגיגין הצדיקים, שהם בבחינת משיח, באשר הבנתי מפיו הקדוש, שאמר סמוך להסתלקותו, שהוא הולך עתה רק עם זה המאמר הנזכר-לעיל, שגלה על פסוק "אני היום ילדתיך", שהוא בחינת למעלה מהזמן וכו', ואי אפשר לבאר ענין זה בכתב כלל, רק מה שהבנתי אני מדברי, הוא: שאמר זאת לענין מה שהוא עוסק ביגיעות גדולות כל-כך לקרב נפשות רבות לה' יתברך, ועדין לא עלתה בידו פרצונו. והמחלקת והמניעות בגשמיות ורוחניות, מתגברין ומתפשטין מאד מאד, בכלליות ובפרטיות על כל אחד ואחד, אשר בשל כח הסבל, ורבים נכשלו ונפלו על-ידי זה וכו'. ולענין זה אמר שהוא מחיה עצמו בענין זה של "אני היום ילדתיך", הינו שה' יתברך יעזרנו לדלג על הכל, וסוף כל סוף יתגלה האמת, וכלנו נשוב לה' יתברך באמת. וכל הימים הראשונים יפלו, כי כל הזמן יתבטל, ויכלל הכל בבחינת למעלה מהזמן, ושם יתקן הכל: (- ליקו"ה יור"ד ח"ב הל' מילה ד"ו. עיי"ש עוד; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף פ).

אמרו אנשי שלומנו על הכתוב (תהלים ב): "בני אתה, אני היום ילדתיך, שאל ממני", וגו'. שאומר השם יתברך להאדם הפצר בי בתפילה ושאל ממני הרבה ואתן לך הכל אף את הבחינה הזו של "אני היום ילדתיך". שהוא הדרגה הגבוהה של בחינת ההתחדשות, בבחינת "אני היום ילדתיך" ממש אף בחינה זו של התחדשות שבה תלוי כל עבודתו של האדם כל ימי חייו יקבל ממנו יתברך ויתעלה, אולם כל זה תלוי אם קיים כראוי בחינת "שאל ממני", שהוא ענין רוב התפילות והבקשות. וראה ליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן ס"א שבחינה זו של "אני היום ילדתיך" הוא בבחינת דרגתו של משיח, עיין שם. וזהו "אני היום ילדתיך" - "שאל ממני ואתנה": (- שיש"ק ח"ו, סעיף ר"ח).

ואפלו בשכלנו אנו יכולין להבין קצת שאין שום זמן כלל, כראוי בחוש, שהזמן הולך והומה, והוא עף ופורח בצל עובר, עד שבאמת לפי פריחת המחשבה רואין כמעט בחוש שאין שום זמן כלל, כי היכן הוא הזמן של כל העולם, ועקר הזמן הוא רק מחמת השכחה, מחמת שעוברים ימים ושנים, וברבות הימים נשפחין הימים הראשונים, ומחמת השכחה נדמה כאלו כבר הוא זמן ארוך ונמשך מאד. אבל פשוט כרין היטב מה שנעשה מתחלה ועד עכשיו, והיום שעבר לפני כמה שנים כאלו הוא עומד עכשיו, על-ידי זה רואין שאין שום זמן כלל. רק שבשכלינו בודאי אי אפשר להבין דבר זה בשלימות, רק איזה התנוצצות בהעברה בעלמא. הכלל, שזכרון שהוא שלימות הדעת, הוא בחינת למעלה מהזמן, כי עקר הזמן הוא מחמת שאין לנו שכל, כמו שאמר רבנו זכרון-לברכה בפירושו: (- ליקו"ה יור"ד ח"ג, הל' ר"ה, יג. מובא בשיש"ק ח"א, סעיף נ"ז).

לקוטי הלכות השייך לתורה זו

ח"מ ח"ב דף עג: יור"ד מילה ד'

או"ח ח"א דף לט ציצית ג' יג יד - (יג) בית המקדש נקרא מקום כי הוא בחי' מקומו של עולם. החטא ע"י רוח שטות שנפול תחת הזמן ומקום וע"כ תיקונו בבית המקדש שהוא למעלה מהמקום ע"י בהמה דייקא שמעלה את הבהמיות שהיא תחת הזמן ומקום ללמעלה מהמקום, ועל כן התיקון ע"י תשובה שהיא למעלה המקום. (יד) והאדם אין לו מקום כלל בעולם, כי הוא בבחינת למעלה מן המקום כנ"ל ואם זוכה ועומד במדרגה זו על ידי מעשיו הטובים אזי הוא בחינת מקומו של עולם ואין העולם מקומו, ואזי כל המקומות משעבדים תחתיו וכל המקומות תאבין אליו שיהיה אצלם, כי הוא יכול להעלות כל המקומות לבחינת למעלה מן המקום שזה עקר התכלית,

או"ח ח"א דף טז. תפלין ה טו, - העיור היה הזקן ביותר ואמר שלא התחיל לחיות כלל כי היום נולד. וזה בחי' משיח

או"ח ח"ב דף קסב: הודאה ו' סב, - כי באמת אין שום זמן כלל, רק כל הזמן הוא בשביל הבחירה. וצריך האדם לעבור בו כדי שיקשר הזמן ללמעלה מהזמן

יור"ד ח"א ע"ו ג ח-כא למעלה מהזמן

יור"ד ח"א דף קצא ר"פ ריבית ה - כי באמת אין זמן כלל, רק שאי אפשר להבין זאת כדי שיהיה בחירה על ידי שני הזמן. וכל התורה והמצוה הוא שאנו מאמינים בבטול הזמן שיתחדש העולם ונהיה בבחינת למעלה מהזמן.

יור"ד ח"א דף קצד. ריבית ה א האשה נלקחה על ידי תרומה ושמה שהיא בחינת הסתלקות הדעת שמשם עקר אחיות הזמן, כי בהשכל האמתי משיגין שאין שום זמן כלל וכו', כמו שמבאר על פסוק (תהלים ב, ז), "אני היום ילדתיך וכו'",

ח"מ ח"א דף רי: שלוחין ד' יח - לבוא למעלה מהמקום

ח"מ ח"א דף רכ: גזילה ד' - לבוא למעלה מהזמן. מדבר מתשובה בחי' מעל הזמן ומדחיקת השעה.

ח"מ ח"ב דף רלח: נזיקין ג' י' - התהוות הזמן ע"י מיעוט הדעת. בימי הספירה אנו סופרים את הימים בחי' שינה כדי להעלות את הזמן ללמעלה מהזמן בשבועות שהוא למעלה מהזמן. א"א לנו להשיג זאת בשכל כלל איך נמשך הזמן מהשי' שהוא למעלה מהזמן.

ח"מ ח"ב דף מ: מתנה ה ע' - אני היום ילדתיך. כל אחד צריך להמשיך על עצמו בחי' בכח הצדיקי אמת הממשיכים אורו של משיח בכל דור ודור. שיחשוב בכל יום עת ורגע כאילו אין לו אלא אותו הרגע וכאילו נולד עכשיו. העבר אין והעתיד עדין וההווה כהרף עין. עיקר הזמן ע"י שהעלים השכל האמיתי מהעולם בשביל הבחירה, וגם בשכלנו אפשר הבין שהזמן הוא רק רגע ממש והעיקר לקשר את הרגע ללמעלה מהזמן.

פל"ח לבמות מט - למעלה מהזמן

פל"ח על תורה נד ס"ק ה' - על ידי לשון הרע נסתלק ממנו הדעת וקדושה ונופל לאהבת הבהמיות שהם בחינת מדרגה בחינת חלום וכמבואר שם וזה רואין בחוש שבחלום נתארך הזמן, כי ברבע שעה נדמה לו בחלום שעבר עליו זמן רב שנה ויותר, ועל כן היה עונשו גם כן באופן זה יום לשנה וע"י בליקוטי תנינא סימן ס"א ותבין ביותר, וגם כי על ידי אהבה נתאחד הזמן על ידי ששנה שלימה נחשב אצלו כמו יום אחד שזה בחינת (בראשית כ"ט) ויהי בעיניו כמים אחדים באהבתו וכו'

הקדמה

רבנו פותח את התורה בזה שהשם ית' הוא מעל הזמן, ומיד מבאר שא"א להבין בשכל את המציאות של מעל הזמן, משמע אע"פ שברור שהכוונה שהעבר הוה ועתיד מתאחדים לזמן אחד, ונמצא שאפשר לתקן את העבר ואת העתיד הכוונה, שזה בעצמו אינה הבנת הענין בהשגה ממש, אלא קצת ביאור.

בהמשך מבאר רבנו שביטול הזמן תלוי בגודל השכל, (ובלק"ה כתב בגודל הדעת) והראייה שבחלום זמן קצר נדמה לזמן ארוך וכך יהיה לעתיד לבא בשוב ה' שיבת ציון יתברר שהיינו כחולמים, כי כל העולם הזה הוא חלום ביחס לעולם הבא. וזהו שהקב"ה יאמר למשיח בקץ הימים אני היום דהיינו עכשיו ילדתיך דהיינו שכל הששת אלפי שנים של העולם הם עכשיו דהיינו ביטול הזמן.

בשיש"ק הנ"ל בשיחות, מבואר כיצד התגלגלה תורה זו כשהלכו מחוץ לעיר לאט בגלל חולשתו של רבנו ומה שהלכו זמן ארוך הלכו שנים מאנ"ש בזמן קצר ומוזה התעורר רבנו לומר את התורה הזו. דהיינו שהתחיל מבחי' המקום שתלוי בבחי' הזמן, ואח"כ המשיך בבחי' הזמן, שבחלום נדמה רבע שעה לשבעים שנה, ובשכל גדול, אזי להפך כל חיינו שבעים שנה נדמה לרבע שעה.

זה ודאי שרבנו לא התכוון לומר דברי חכמה לבד אלא עצה למעשה ועיין לקוטי עצות – ערך דעת אות נ' – מי שיש לו דעת שלם הוא יודע, שכל הזמן של העולם אינו כלום, כי עקר הזמן הוא מחסרון הדעת. אבל כל מה שהשכל נתגדל יותר, הוא רואה ומבין בטול הזמן ביותר, ועין בפנים שמסביר זאת היטב. וגם בחוש רואין פריחת הזמן מאד מאד כצל עובר ממש וכענן כלה וכו'. ואם תשים לב לזה תנצל מדאגות עולם הזה הרבה ותתחזק הרבה לחטף בכל פעם כל מה שתוכל, שיצליחך לנצח ששם הוא למעלה מהזמן לגמרי כי הוא עולם הנצחי: עכ"ל.

מבואר שעיקר הידיעה הזו היא לשני עניינים אחד להודרו בעבודה כי באמת הזמן קצר ורק נדמה לנו כמו בחלום שהוא ארוך. והשני ועיקרי הוא שעוה"ב הוא נצחי וכאן אנו צריכים לצאת מקטנות מוחין לשכל גדול להכין עצמינו לעוה"ב, כי בודאי מי שבא יותר מוכן וזכה לשכר יותר כי עוה"ב הוא השגות אלוקות בו ית', ושם מעל הזמן והמקום, ושם חילוקי הזמן הן בחי' חילוקי השגות כמבואר בתורה ז' תנינא אות ו' ו'. ועיין תורה קצא שנים יכולים להיות באותו מקום בגן עדן אעפ"כ אחד יזכה לכל התענוגים וחברו לא ירגיש כלום. דהיינו שאפילו מי שזוכה להיות במקום גבוה מאד אבל לזכות לתענוג מההשגות שם זוכה רק מי שהכין לבו בעוה"ז ויצא ממדמה לשכל.

ועיין חיי מוהר"ן סימן תקסח/ו' שרבנו בסוף ימיו היה מחזק עצמו עם ההשגה הזו של אני היום ילדתיך, שלעתיד הכל יוכלל במעל הזמן ושם יתתקן הכל. וכונתו למה שעסק ביגיעות גדולות לתקן נשמות ישראל. וצ"ע מה אפשר לתקן שם, הרי מי שלא הכין מערב שבת מה יאכל בשבת. עכ"פ מבואר שהיה לו מהתורה הזו עצה מעשית של התחזקות.

עוד עיין בלק"ה מילה ד' אות יז שעיקר העצה היא התשובה, כי ההתעוררות לתשובה היא שכל נפלא וגדול מאד בחי' מעל הזמן ממש, (כמבאר בספר המדות/ו' וברי"ש תורה עט תנינא/ו') שע"ז האדם השב יכול בחרטה לבד לתקן את כל העבר הרע שלו מה שפגם למעלה ונקרא צדיק, (כמבואר בקדושין המקדש עמ"נ שהוא צדיק מקודשת) ורק צריך לתקן הבגדים הצואיים שעליו שהן המדות הרעות שנשרש בו. ועי"ש אות כב שככל שהשכל גדול אזי ע"י שהזמן מתקצר כך גם האדם בכל רגע קשור בשכלו יותר לקודם הבריאה, ולתכלית הבריאה. ולכן עיקר היצה"ר עמלק הוא להפיל את האדם למוחין דקטנות.

מדמה ושכל

¹ תורה ז' תנינא אות ו' – ולמעלה מן הכל הם המקיפים העליונים של חכם הדור, שהוא הרבי שבדור שעל ידי שוה הרבי והחכם שבדור עוסק לדבר עם תלמידיו ומכניס בהם דעתו, על ידי זה נכנסים המקיפים שלו לפניו. והמקיפים שלו הם בחינת אריכות ימים ושנים, כי המקיפים שלו הם בחינת עולם הבא, שהוא יום שכלו ארץ (קדושין ל"ט: חלין קמ"ב), כי שם הוא למעלה מהזמן. כי כל הזמן של כל העולם הזה פלו, מה שהיה ומה שיהיה, הוא פלו אין ואפס נגד יום אחד, ואפלו נגד רגע אחת של עולם הבא, שהוא יום שכלו ארץ. ושם אין שום זמן, כי הוא בחינת למעלה מהזמן, רק סדר הזמנים שיש שם הם בחינת השגות של המקיפים. שיש מקיפים שהם בחינת ימים, ויש מקיפים שהם בחינת שנים, בחינת: "תקופות הימים" (שמואל א א), "תקופות השנים" (שמות ל"ד ודברי הימים ב כ"ד) ואלו המקיפים שיש שם, הם בחינת סדר הזמנים שם. והשגות מקיפים הללו זה עקר התענוג והשעשוע של עולם הבא; אשרי מי שזוכה להשיגם:

² חיי מוהר"ן אות תקסח – (קבה) עקר התקנה, על ידי בחינת למעלה מהזמן שמשגיגים הצדיקים שהם בבחינת משיח. באשר הבנתו מפיו הקדוש שאמר סמוך להסתלקותו שהוא הולך עתה עם המאמר שגלה על פסוק אני היום ילדתיך, שהוא בחינת למעלה מהזמן וכו', ואי אפשר לבאר ענין זה בכתב פלל. רק מה שהבנתי אני מדבריו הוא שאמר זאת לענין זה שהוא עוסק ביגיעות גדולות כל כך לקרב נפשות רבות להשם יתברך, ועדין לא עלתה בידו פרצונו, והמחלוקות והפניעות בגשמיות וברוחניות מתגברין ומתפשטין מאד מאד בכלליות ובפרטיות על כל אחד ואחד, עד אשר פשל כח הסבל ורבים נכשלו ונפלו על ידי זה וכו'. ולענין זה אמר, שהוא מחיה עצמו בענין זה של אני היום ילדתיך, הינו שהשם יתברך יעזרנו לדלג על הכל, וסוף כל סוף יתגלה האמת, וכלנו נשוב להשם יתברך באמת, והימים הראשונים יפלו, כי כל הזמן יתבטל, ויכלל הכל בבחינת למעלה מהזמן, ושם יתתקן הכל וכו'. (הלכות מילה והלכות עבדים, הלכה ד, אות יז עין שם):

³ ספר המידות – ערך תשובה חלק שני – אות א. יום שהאדם עושה תשובה הוא למעלה מהזמן ומעלה כל הימים למעלה מהזמן, וכן יום הכפורים הוא למעלה מהזמן:

⁴ עי"ש ביאור מוהר"ן לתחילת התורה – והנה מה שהאיר ה' עיני הוא, כי רבנו, וזכרוננו לברכה, רוצה לגלות, שתשובה ובחינת למעלה מהזמן, דהיינו בטול הזמנים, הם בחינה אחת.

בכלליות רבנו מדבר כאן על ג' מדרגות, והן חלום, דהיינו שליטת המדמה לבדו, והשכל הרגיל שלנו, ושכל הגדול יותר שבו יש אין סוף מדרגות עד למעלה מהזמן. ביחס לשכל הגדול, אזי השכל הרגיל והמדמה הם קרובים מאד. וכל מדרגות השכל הם כפי מה שיצא משליטת המדמה, עד שמי שיצא לגמרי משליטת המדמה ועוד זוכה לברר את המדמה לזכות על ידו לנבואה בבחי' ביד הנביאים אדמה, אזי זוכה לשכל של מעל הזמן.

המדמה הוא כח הדמיון שבאדם^א דהיינו שכל מגושם שבכוחו לתפוס גשמיות, ולצייר אותה לשכל^ב, ולהבדיל לצייר אותה לחושים, כי השכל עצמו הוא רוחני לגמרי ואין בו תפיסה והשגה בגשמיות, וכמו שמבאר מוהר"ן בלק"ה הלכות שלוחין ריש הלכה ה'^א שהמדמה הוא שליח השכל להשיג גשמיות. נמצא כל היחס שלנו לעוה"ז דהיינו לגשמיות היא רק בכח השגת המדמה שמתרגם לשכל את הגשמיות שבעוה"ז. (עיין כל זה היטב בתחילת תורה כה)

בכהאריז"ל מבואר שהשכל והמדמה הן כמו שתי קומות אדם הטוב ואדם בליעל^ד ואחר החטא נתחברו ונתערבו זו בזו^ה באופן שכל מדרגה בקומת הרע היא כמו קליפה על המדרגה שבקומת הטוב. לפ"ז בכל

^א עץ חיים שער נ' פרק י' – החי יותר פנימי והוא מחלק הרוח שבכל ד' יסודין ויש בו נפש המרכבת ונפש הצומחת ונוסף בה נפש פנימית הנקרא נפש הבהמית ויש קוראים לה נפש התנועה כי היא רצונית ולא טבעית כמו הצומח כנ"ל וזה נקרא בספרים נפש השנית ונחלקת לב' כוחות חיצוניות ופנימיות החיצוניות נחלקת לב' כוחות חוש ותנועה והחוש נחלק לה' חושין וחמשתן יקראו כח המרגיש והפנימי נחלק לב' והם המדמה והמתעורר והמדמה נחלק לב' והם המשיג והזוכר וזהו פירושו הנה כח התנועה הוא כח א' והוא להתנענע ממקום למקום כפי רצונה להרגיש ולא בטבע כנ"ל והמרגיש נתחלק לה' חושים והם א' המשוש הוא בכל אברי הגוף כי ירגיש המשוש כשימשמש זה לזה או דבר אחר בהם והד' חושים כ"א יש לו אבר פרטי והם העין להרגיש הראות והאוזן להרגיש השמע ואף להריח והחך לטעום וכל אלו ה' חושים נמשכין מהמוח עצמו כי שם עיקרם אלא שנתפשט הרגשם באלו האברים שזכרנו וכל אלו נקרא חיצוניות כי הם ממשים וגשמיים שהם רואים ושומעים וכ"ז בפועל גמור אך הפנימי נקרא כח המדמה וזהו במוח עצמו ומתדמה שם כאלו שם ממש הוא ההרגש ההוא במוח ומצייר שם איך היה אופן ההרגש ההוא אע"פ שלא הרגיש בפועל אלא האבר המיוחד לחוש ההוא כנ"ל וכח הב' נקרא כח הזוכר כי אף שלא בשעת שהאבר החיצון מרגיש בפועל מתדמה במוח כאלו אז הוא מרגיש בפועל מכח שנצטייר שם פעם אחרת בכח המדמה בעת הרגש החיצון. עוד יש כח אחר במדמה והוא כי יצייר הדברים אף שלא באמתן מה שאי אפשר להיות כן ההרגש החיצון ועוד שלא יוכל זה הכח המדמה לצייר רק בציור גשם חומר ולא בציור רוחני הנקרא צורה ונפש ועוד שהמדמה יכול לדמות ולצייר הדברים בין בהקיץ ובין בחלום כמו שאכתוב כח המתעורר הוא ג' נקרא נפש המתאווה והוא יותר פנימי מהמדמה כי אחר היות כח במדמה לצייר לדמות הדברים אז יתעורר כח המתעורר לקרב תועלת הגו' וזה בב' אופנים הא' לחשוב איך יעשה להכין צרכי הגוף ולכן כל האברים כלים שלו כי יתעורר באבר העין לראות ובאבר האוזן לשמוע ולרגלים להלך וכן לכל האברים לצורך פעולת הגוף עצמו לתועלתו לשמירת הגוף ובהזנתו ולרחק רעותיו ונזקיו ומביא חשק באברים לקרב פעולת תועלתו אל הגוף ולרחק נזקיו. והב' הוא להתעורר לבחור מדות הטובות שיש בהם תועלת לגוף ולרחק מדות הרעות מן הגוף כגון הכעס והשנאה והאיבה ואכזריות ורחמניות וכ"ז נקרא רצון כי יתרצה בזה מבזה.

^ב עץ חיים שער נ' פרק י' – עוד יש יתרון בשכל העיוני מכח המדמה כי המדמה לא ישיג אלא בחומר וכל ציוריו ודמיוניו יהיה בחומר אך השכל ישיג בצורה עצמה איך הוא וכן כח המדמה ירמה לפעמים שקר שהוא משא"כ והשכל יוכל להשיג גם בחומר עצמו איך הוא מהותו באמת אך אין זה אלא בכח הדעת לא בכח ציור ממש נמצא כי בהצטרף שניהן יחדיו יהיה ב' תועלות שישגי הדמיון ציור ממש ואמיתי לפי כי הדמיון הוא כח הוא כלי השכל ושל המדמה יחד נמצא כי הנפשות והכוחות הנ"ל נקרא חומר בערך השכל העיוני כי הוא צורה לכולם ובוה תבין ענין החלום כי הנה בעת השינה נשאר בגוף נפש המורכבת והצומחת והבהמית ואינו יוצא ממנו רק נפש המדברת הנקרא שכלית וכיון שהופשט' מן החומר משגת לדעת ולראות חיונים עליונים ובאה וחוקקת החיון ההוא בכח המדמה הנקרא נשמת הנפש השכלי' ואין בה דיבור והמדמה מראה לאדם מה שראה השכל ולפי שהוא כלי השכל הנ"ל אין בו כח לקבל הדברים באמתותן ולכן אין חלום בלא דברים בטלים וגם כי הוא דמיון מה שראה השכל ולא הדבר עצמו שראה:

^ג ליקוטי הלכות חו"מ שלוחין הלכה ה' אות א' – והמדמה הוא בחינת שליח, פי המדמה הוא שליח השכל, פי השכל רחוק מכל ידיעות הגשמיות רק על ידי המדמה, שהוא כח של השכל, על ידי זה מגיע להשכל ידיעות תארי הגשמיות. ועל פן שם בבחינת המדמה, שם עקר הבחירה, פי בפנימיות השכל האמיתי אין שום בחירה, פי בפנימיות השכל האמיתי רחוק מכל התאוות הגשמיות ומכל המדות רק דבוק בשלמות בה' יתברך, רק מחמת שאין להשכל תפיסה בהגשמיות כי אם על ידי כח המדמה שהוא שליח השכל פנ"ל, על ידי זה כל כח הבחירה, פי בהמדמה יכולין להתאחו טעותים הרבה על ידי שהוא מדמה מלתא למלתא והוא בבחינת עץ הדעת טוב ורע, כי שם בהמדמה עקר אחיזת הרע על ידי הטעות והשקר שיש להם כח להתאחו בהמדמה, כמובן כל זה בכמה מקומות בדברינו. ועקר תקון המדמה, ששם עקר הבחירה, הוא רק על ידי רוח נבואה, שהוא כלל התורה, שעל ידי זה מתברר המדמה, שהוא ברור האמונה, שהיא עקר התורה פנ"ל. ואז נכלל המדמה בהשכל, שזה עקר השלמות והתקון שהמדמה יתקשר ויתבטל לגבי השכל האמיתי, שזה אי אפשר כי אם על ידי אמונה שזוכין על ידי נבואה ורוח הקדש וכו' פנ"ל.

^ד עץ חיים שער מב פרק ג' – ויש פי' ב' והוא שאין הקליפה מקיפין כל האצילות אלא ע"ד שרחל יוצאת מאחורי ז"א ונפרדת ממנו כך הקליפה דאצילות הוא כדמיון אדם א' בליעל עומד אחורי אדם דקדושה דאצילות וכשעולה הקדושה דבריאה באצילות אז הקדושה מלבשת לקדושה וקליפה דבריאה מקפת לקליפה דאצילות וכן ער"ז כשעולין יצירה ועשיה ונמצא כי הקליפה והקדושה מראש אצילות ועד סופו דעשיה הם כדמות ב' אנשים הא' קדוש ומתלבש באצילות ואצילות

מדרגה הפנימיות היא הנשמה שהיא השכל (כמבואר בתורה לה אות ב') ועליה יש קליפת המדמה (שנתלבש עליה בחטא כנ"ל) דהיינו שהמדמה היא הסתכלות על חיצוניות בכל דבר והשכל הוא הסתכלות על הפנימיות שבכל דבר.

ובזה יתבאר הל"ה מילה ד' שאומר שהתכלית היא עוה"ב שהוא מעל הזמן וא"א לזכות בו אלא ע"י ירידת הנשמה לתחת הזמן שבעוה"ז. כי דייקא תחת הזמן זוכים למדרגת מעל הזמן, דהיינו רק ע"י שבחושך ודמיון עוה"ז מברר את השכל ונקשר אליו זוכה להסיר את הערלה שיש על השכל של בחי' מעל הזמן ומעלה את מעל הזמן מתוך הזמן ללמעלה מהזמן את הדעת מתוך התרדמה, וע"ז מכין כלים להשגות עוה"ב.

זמן ומקום הם מוחין דקטנות ובאמת אין זמן ומקום כלל אלא רק דמיון

בלק"ה מוהרנ"ת חוזר כמה פעמים שבאמת אין זמן כלל. דהיינו עפ"י המבואר כאן שבשכל גדול אין זמן כלל, נמצא שכל הזמן שיש בעוה"ז הוא רק בגלל שאנחנו בקטנות מוחין והסתרה. וכמו בחלום שאז היא שליטת המדמה לבדו, הכי נמי ביחס לשכל אמת כל השכל שלנו בעוה"ז, הוא מדמה ודמיון שיש מקום וזמן. וזה שלעתיד בשוב ה' את שיבת ציון, נבין שהיינו כחולמים. כי אז משיח יגלה לנו את השכל הנפלא והגדול שלו.

לכן העולם דהיינו המקום, נקרא לשון העלמה.

כתיב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. אלקים דייקא דהיינו מוחין קטנות, וברא דייקא כי ברא לשון חיתוך כמו לברא את היער (פרש"י יהושע יז טו), שכאילו חתך מעצמו עולם כדי לברא בריאה זולתו שתמליך אותו ותגלה כבודו. וכיון שהוא מעל הזמן ואין סוף לאלוקותו מהכרח שבחי' זולתו שברא הוא דמיון ואפשרות לומר שהוא איננו, דהיינו העלמה ומוחין דקטנות,

ו"בראשית" פרשו המפרשים שהוא לשון בריאת הזמן. דהיינו כיון שברא עולם של העלמת הקב"ה דהיינו מוחין דקטנות ממילא נברא הזמן ומקום.

ואח"כ שוב כשברא אשה (חיה גמט' יט ועם הויה גמט' אדם, וכתיב (בראשית ה' ב') ויקרא שם אדם, נמצא שהיא הנעלם שבאדם) דהיינו ששוב הפריד מהאדם חלק נוסף בחי' זולתו להיות עזר כנגדו ע"י שהפיל את האדם לתרדמה (תרד-מה) דייקא, וברא אשה דעת קלה דהיינו עוד יותר מוחין דקטנות, כדי שהאדם יוכל לעסוק בשכל גדול, והיא תיהיה העזר לשמור על גופו. כי השכל הגדול הוא עד כמה שיוצא ממדמה דהיינו מהמתרגם של ציורי וחשי עוה"ז, לכן בהכרח שיהיה לו מי שהמדמה שלו חזק יותר שיעזור לו בעניני עוה"ז.

ועיין בספורי מעשיות ז' בעטלערס יום שלישי שהכבד פה היה מקבץ חסדים של אמת ומביאם לאיש חסד ואמת (שעושה מהחסדים של אמת זמן של יום אחד) ובסוף כל יום נותן יום אחד ללב והלב למעיין וע"ז יש עוד יום. כי הזמן הוא נברא ובזכות הכבד פה שמקבץ החסדים של אמת נברא כל יום עוד יום.

ולפי הכלל המבואר כאן שהזמן נברא מקטנות מוחין, נמצא שהאיש חסד ואמת בורא יום נוסף מחסדים של אמת, נמצא כביכול שהחסדים של אמת הם מוחין דקטנות, וצ"ע

ונ"ל לתרץ שהכבד פה מדרגת משיח מוצא טוב בעם ישראל דהיינו חסדים של אמת (עשית חסד בלי לצפות לתמורה (בר' צו ה)) ומעלה אותם מיין נוקבין להקב"ה, שהוא המעיין, שבסוף כל יום רוצה להתעלם מהעולם, וממילא העולם נגמר. והלב הוא כל מי שמשותק ונכסף אל הקב"ה, בחי' מיין נוקבין, וכשמעלה עם הכסופים שלו את החסדים של אמת שקיבץ הכבד פה ונתן לו, הוא מעורר רצון עליון של המעיין להמשיך ולצמצם עצמו לחושך העולם הזה, ולהשאר עמנו עוד יום. וצ"ע מי זה האיש חסד ואמת, ואולי הוא זעיר אנפין והמעיין הוא אריך אנפין. כמבואר בתורה קה שכדי לעורר רצון באריך צריך לבקש מזעיר שיבקש ממנו, וצריך לזה זכות גדולה והיא חסד של אמת שמקבץ הכבד פה בכל יום והוא מעלה את החסדים של אמת עם הכסופים של עם ישראל לאיש חסד ואמת שהוא זעיר אנפין (בחי' רחמים קטנים) וזעיר אנפין מעלה מעלה אותם עם כסופי הלב של ישראל לאריך אנפין (רחמים גדולים) שהוא המעיין.

בבריאה ובריאה ביצירה ויצירה בעשיה והב' הוא אדם הבליעל (ואצילות שלו בבריאה שלו כו' והקליפה הוא אדם הבליעל).

¹⁰ **שער הגלגולים** – הקדמה כג – והענין הוא, כמה שתדע, כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים, וכמו שיש אדה"ר דקדושה, כן יש אדם בליעל בקליפות, ויש בו רמ"ח איברים ושס"ה גידין. וכפי האיברים שחטאו באדה"ר, כך כפי בחינתם ג"כ אותם האיברים כיוצא בהם, אשר באדם בליעל, לקחו אותם הנשמות שנעשו מאדה"ר, ונתלבשו בתוך הקליפות ההם, ונעשה להם לבושים מאותם הקליפות אשר כיוצא בהם ממדרגת מקומם, כי כל דרכיו יתברך משפט בקו היושר ולא בערבויה, רק כל נשמה נפלה כפי מדרגתה באבר א' מן האדם הבליעל הדומה אליה. ונמצא כי כל אותם הנשמות שנשרו מאדם, שהיו מלובשים בגדי קדש קודם שחטאו, ועתה בנפלים בתוך הקליפות, התנצלו מעדיים ובגדי תפארתם ולבשו לבושי קדרות שהם הקליפה. ונמצא כפי זה, כי אין לך נשמה, שאין לך בחי' קליפה אחת, העשויה לה כעין מלבוש המיוחס לה, כפי בחינתה ומדרגת חטאה, בהיותה כלולה באדם הראשון כשחטא כנוצר, ואותה הקליפה מלבשת אותה, ומלפפתה כל ימי חייה מסביב לה, לפי שהנשמה היא קדושה ורוחנית, ומתלבשת בתוך הקליפה המזוהמת היא:

*

בראשית כט כ) וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שֶׁבַע שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כִּימֵים אַחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ: והקשו המפרשים אדרבה איפכא מסתברא. כי כשאדם מצפה לדבר אזי כל רגע נדמה בעיניו לזמן ארוך. ולפ"ז באהבתו אותה מסתבר ששבע שנים המתנה היה לו לדמות בעיניו להרבה יותר משבע שנים. ותירצו (הריב"א שם ועוד) שמרוב אהבתו היה מוכן לעבוד אפילו מאה שנה. אבל לפי רבנו כאן ובתורה עט תנינא התירוץ פשוט שיעקב זכה לשכל גדול ועי"ז לביטול הזמנים לכן הזמן אצלו קטן. רק צ"ע לשון באהבתו אותה, שלא זה הטעם.

דניאל פרק יב (ו) וַיֹּאמֶר לְאִישׁ לְבוּשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְמִימֵי הַיָּאֵר עַד מְתֵי קֶץ הַפְּלָאוֹת: (ז) וְאֲשַׁמַּע אֶת הָאִישׁ לְבוּשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְמִימֵי הַיָּאֵר וַיֵּרָם יְמִינוֹ וּשְׂמָאלוֹ אֶל הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׁבַּע בְּחַי הָעוֹלָם כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחֻצֵי וּכְכֹלֹת נִפְץ יָד עִם קֹדֶשׁ תְּכַלִּינָה כָּל אֱלֹהֵי: (ח) וְאֲנִי שִׁמְעֵתִי וְלֹא אָבִין וְאִמְרָה אֲדַנִּי מִה אֲחֲרִית אֱלֹהֵי: (ט) וַיֹּאמֶר לֶף דְּנִיָּאל כִּי סְתָמִים וְחֲתָמִים הַדְּבָרִים עַד עֵת קֶץ: ועיין לק"ה ע"ז ג' כא/טו שם מבאר מוהרנ"ת את הלשון "מועד מועדים וחצי" שרומז להגדלת השכל שע"ז ביטול הזמן וכשיזכו לזה אזי יהיה קץ הימים ויבא משיח עי"ש.

קושיות

- א. מה הכוונה שכל גדול, ושכל קטן, ומדמה, כי רואים בני אדם חריפים ולמדנים ואין להם סבלנות. וגם לא זכרון ואדרבה החריפות והזכרון הן תרתי דסתרי"ו כמבואר בגמ' עוקר הרים וחר סיני.
- ב. מה פירוש מעל הזמן? אמנם רואים בחוש שניים מחכים לאותו דבר, ואותו זמן לאחד נדמה נצח, ולחבירו כהרף עיין, אבל צ"ע הרי גם מי שעוסק באיזה דבר נדמה לו שעה כהרף עין אע"פ שזה לא מרוב שכל, אלא שהיה שכלו עסוק בדבר אחר. וצ"ל שכששכלו עסוק בלהמתין זה בחי' שכל קטן, וצריך ביאור. נראה שזה בחי' נמוכה מאד של מעל הזמן אבל העיקר ע"י שירצא ממדמה לשכל זוכה לזכרון רוחני בחי' איחוד הזמנים שאוחזו עתה במה שעבר מזמן.
- ג. מה החילוק בין חלום שברבע שעה נדמה לשבעים שנה לשכל גדול ששבעים שנה נדמה לרבע שעה.
- ד. בספר המדות יום שאדם עושה תשובה הוא למעלה מהזמן ובתורה עט תנינא מבואר שתשובה היא ביטול הזמן, על כן יכול לתקן עכשיו מה שפגם בזמן שעבר. האם הכוונה שבעל תשובה יש לו שכל גדול יותר מצדיק? מסתבר שבאותו רגע של התעוררות התשובה זוכה לאור שצדיק לא זוכה לו אלא שכיון שעדיין הוא בבגדים צואים צריך זמן רב לעבוד להפשיט אותם. וזה בכל המדרגות גם צדיק צריך לחזור בתשובה על הטעויות שלו ובזמן ההתעוררות לתשובה הוא בבחי' ביטול הזמן, ויש צדיק שהוא תמיד בתשובה ותמיד בבחי' ביטול הזמן.
- ה. צ"ע מה פירוש אני היום ילידתיך כי לפי החשבון הנ"ל דהיינו פי 2.2 מליון, נמצא שהשכל של משיח הוא עדיין תחת איזה זמן ואילו בסוף התורה רבנו אומר שמשיח יהיה מעל הזמן לגמרי. וכן משמע בלק"ה שהעיור שזכר לאו כלום הוא בחי' משיח. וצ"ל שאני היום ילידתיך הכוונה עכשיו ילידתיך דהיינו שכל השש אלף שנה אינם אפילו רגע.
- ו. דוד המלך אמר כי אלף שנים בעיניך כיום אחד ואשמורה, האם לדעתו של דוד המלך השכל של הקב"ה הוא רק פי 365000 משלנו. והרי בעצמו אמר שהקב"ה יאמר למשיח אני היום ילידתיך הרי שידע שהקב"ה מעל הזמן, ומה התכוון שאמר אלף שנים שלנו הם יום אחד שלך? אולי אפשר לתרץ שדוד המלך אמר זאת בתפלה וידוע שתפילות ישראל עולות לאזן זעיר אנפין וזעיר אנפין הוא מהקב"ה במדרגת ההנהגה שלו את העול במדה כנגד מדה ומדרגה זו מצמצם עצמו ליחס של יום אחד לאלף שנים, אבל למשיח יתגלה מדרגת אריך אנפין שכידוע הוא במדרגת הכתר שמתחלק לעתיק ואריך עתיק נעתק לגמרי מאיתנו ובבחי' זו הקב"ה מעל הזמן אבל אריך מתייחס אלינו ובמדרגה זו הוא מתייחס קצת לזמן אבל קרוב מאד ללמעלה מהזמן, וזה הטעם שהקב"ה יאמר למשיח אני היום ילידתיך ולא אמר עכשיו, כי יום ביחס לשש אלף שנים זה יחס של 1 ל 2.2 מליון, אבל עכשיו הפירוש למעלה מהזמן לגמרי, וכיון שאריך אומר זאת לכן נקט לשון שמשמע לשתי פנים ובאמת הכוונה קרוב מאד ללמעלה מהזמן כי במדרגת למעלה מהזמן ממש אין שום יחס לעולם הזה.
- ז. צ"ע האם לבעל שכל גדול יש שעון אחר? הרי גם לגדולי הצדיקים היה שעון כמו שלנו ובמה מתבטא שע"י שכלם הגדול זכו שהזמן התקצר להם.
- ח. בלק"ה מילה ד'ה' מבאר מוהרנ"ת שבחי' מעל הזמן הוא הזכרון הנפלא שהיה לעיור וחבריו במעשה מו' בעטלערס ביום הראשון, שהראשון זכר כיצד נולד והשני זכר שהיה לומד תורה בבטן אמו והשלישי זכר יצירת הולד והרביעי זכר היחוד וכו' עד שהעיור שהיה גדול מכולם זכר לאו כלום, שזו התכללות בהקב"ה, מעל הזמן לגמרי, כי כולם אע"פ שהיו מעל הזמן שלנו אבל היו תחת איזה זמן, אבל לאו כלום הוא מעל

^{טו} לק"ה עבודת אלילים הלכה ג אות כא – מועד מועדים וחצי. עין ועדין ופלא עין, זה בחינת מעוט הזמן שיתגלה השכל של מעוט ובטול הזמן, פי כל מה שהשכל גדול יותר, נתמעט ונתבטל הזמן יותר. וזהו עד מועד מועדים וחצי, שמשני זמנים יהיה נעשה זמן אחד. ואחר כך יעלה לשכל גבה יותר עד שיתמעט ויתבטל הזמן יותר, עד שיהיה כל הזמן בבחינת וחצי ואז יבוא משיח שהוא ישיג השכל של בחינת למעלה מהזמן בשלמותו, עין היטב, בסימן סא הנ"ל והבן היטב:

^{טז} עיין פירוש ענף יוסף על עין יעקב ערובין נד. – הזיכרון והחריפות הם שני הפכים זה מלחות המוח וזה מיבושת המוח.

הזמן לגמרי. וצ"ע שהיו צדיקים שזכרו גלגול קודם כגון הישמח משה/י^ט שסיפר שזכר שהיה במחלוקת קרח ועדתו, ולכאורה זה קודם לכל השבעה הנ"ל שזכרו מה שנעשה עמהם משרש התהוותם ולא יותר. גם צ"ע מדוע זיכרון כזה לזכור גלגול קודם לא נזכר שם במעשה?

ט. צ"ע מה שמוהר"ן מבאר שהזכרון של העיור וחבריו היה בחי' מעל הזמן שהרי נתבטל הזמן ועכשיו אוחז במה שהיה פעם. אבל צ"ע הרי כל כח הזכרון הוא אחד מכוונות המדמה כמבואר בע"ח נ' י'. כי אע"פ שעיקר היצירה הוא מכח המדמה אע"כ גם הנבואה והזכרון וקדושה הן מכוונותיו ולא צריך לבטלו אלא לבררו שיהיה משרת נאמן לשכל ולא משתלט עליו

י. במעשה הנ"ל מהעיור מסופר שאמר לזוג שהתחתן שנותן להם מתנה לחתונה חיים ארוכים שלו, נמצא שדייקא ע"י שהיה בבחי' למעלה מהזמן, זכה לחיים ארוכים. וצ"ע הרי אדרבה הם חיים קצרים בחי' ביטול הזמן, הפך חיים ארוכים שלנו שמה שאצלנו נמשך שבעים שנה, אצלו הוא פחות מרגע. עיין תורה ס' שחיים ארוכים אין הכוונה הרבה שנים אלא באיכות שכל יום יש בו הרבה קדושה, ומי שהוא בבחי' מעל הזמן אוחז בשכל תמיד וכל ימיו קדושה.

יא. צ"ע היתכן שכל התכלית היא לזכות לזכרון שנזכור מה היה עמנו לפני הלידה, וכן בחי' מעל המקום האם התכלית שאוכל להיות בזמן אחד כאן ובאמריקה, הרי העיקר זה לעבוד את ה' בעוה"ז בתורה ומצוות מעשיות ולא המדרש עיקר אלא, ולהמליך אותו כאן בחושך, ולזה אדרבה צריך מדמה, כי קיום המצוות הוא גשמיות ממש, לטפל בהמה לקרבן, ובעורה לתפילין, ולא בנבואה, אלא בידים ממש עם כל ציורי המדמה. ומדוע לצאת ממנו. מבואר בלק"ה מילה ד' שדייקא ע"י ירדת הנשמה לברר את הזמן בחושך עוה"ז שהוא תחת הזמן ע"י זוכה בעוה"ב להכלל במעל הזמן. דהיינו ע"י שבעוה"ז משתמש במדמה לתורה מצוות ולא לתאוות זה ברור המדמה.

יב. עיין לעיל בסוף ההקדמה מה שקשה על מעשה שספר רבנו ז' בעטלערס יום שלישי שהזמן נברא ע"י חסד ואמת שמקבץ הכבד פה ונותן לאיש חסד ואמת, שעושה מהחסד של אמת יום, דהיינו זמן. היתכן שחסד של אמת הוא מוחין דקטנות? נ"ל לתרץ שהכבד פה מדרגת משיח מוצא טוב בעם ישראל דהיינו חסדים של אמת (עשית חסד בלי לצפות לתמורה) ומעלה אותם מיין נוקבים להקב"ה שהוא המעיין שבסוף כל יום רוצה להתעלם מהעולם, והלב הוא כל מי שמשתוקק ונכסף אל הקב"ה בחי' מיין נוקבין, וכשמעלה עם הכסופים שלו את החסדים של אמת שקיבץ הכבד פה ונתן לו, הוא מעורר רצון עליון להמשיך ולצמצם עצמו לחושך העולם הזה ולהישאר עמנו עוד יום. וצ"ע שנשאר קשה מי זה האיש חסד ואמת. ואולי הוא זעיר אנפין והמעין הוא אריך אנפין. כמבואר בתורה קה שכדי לעורר רצון באריך צריך לבקש מזעיר שיבקש ממנו, וצריך לזה זכות גדולה והיא חסד של אמת/י^ט שמקבץ הכבד פה בכל יום והוא מעלה זאת עם הכסופים של עם ישראל אליו ית'.

יג. מה שספרו אנשים שעברו מות קליני צ"ע כי הנשמה היא מעל הזמן, והם ספרו שראו את חייהם כמו סרט, משמע דבר אחרי דבר ולא ברגע אחד, ונראה שבאמת ברגע אחד ראו הכל אלא שספרו זאת מהזיכרון בלשון שרגילים בעוה"ז. עוד צ"ע מה שמספרים שהלכו שם ממקום למקום ומספרים מה שקרה להם שם כדבר אחרי דבר ולא שהכל קרה להם ברגע אחד, וצ"ל שיש בחי' רוחנית של זמן וכשמתרגמים זאת לשפת עוה"ז כך זה נשמע וצ"ע. גם צ"ע מה שכתוב שלעתיד לבא ילכו מחיל אל חיל משמע שיש בחי' זמן וצ"ל שהכוונה מהשגה להשגה.

יד. ידוע שהזמן והמקום קשורים זה בזה והיכן שהוא מעל הזמן הוא גם מעל המקום וצ"ע בשלמא בבחי' מקום בעולם מי שיכול להיות ברגע אחד בשני המקומות הם נחשבים אצלו למקום אחד, אבל כגון בפרצוף הרי לא יתכן שבבחי' מעל הזמן יהיו העינים והחטם והפה במקום אחד כי ממילא אין כאן צורת פנים כלל. התיירץ פשוט שכל צורה היא תרגום שהמדמה מצייר אבל בבחי' שכל לא שייך ציור כלל אלא מושג רוחני שכלי וגם ימין ושמאל אינן בבחי' צד אלא המושג הרוחני של דין וחסד צמצום והשפעה.

טו. לשון רבנו בסוף התורה כל מה שהכח גדול יותר, המקום נקטן אצלו יותר, צ"ע לעיל אמר שמעל הזמן וממילא גם המקום תלוי בגודל השכל וכאן מבאר שהמקום תלוי בכח. ואולי דיבר מבחי' נמוכה של מעל המקום רק להמחיש העניין.

טז. צ"ע כיצד מתבטא מעל המקום אצל מי ששכלו גדול. כי מעל המקום לכאורה הוא שנמצא בכל מקום בזמן אחד, וכיצד זה יתכן שיתקיים בעוה"ז ע"י שיוצא ממדמה לשכל? ואולי זה מה שהצדיקים ע"י שזוכים לאור הגנוז רואים מסוף העולם ועד סופו כגון הבעש"ט והחזוה מלובלין, ועוד צדיקים. ואולי גם המבואר בתורה קסב שע"י ענוה ואין יכול להצפין ולהדרים בזמן אחד וע"י לזכות לחכמה ועשירות. ועיין תורה א' תנינא אות יד שמי שאוחז בכסא הכבוד שרש נשמות ישראל הוא נכלל בבחי' מקומו של עולם של הקב"ה ויש לו מקום בלבו לכל אחד מישראל ואזי מותר לזון ישראל על מעשיו. וצ"ע האם זה בכלל מעל המקום המבואר כאן.

יז. בגמ' ב"ב כה: הרוצה להחכים ידרים ולהעשיר יצפין ובתורה קסב/י^ט מבאר שע"י ענווה שהוא אין ממש יכול להיות בצפון ובדרום בזמן אחד וע"י יזכה לשניהם, לחכמה ועשירות, תורה וגדולה. וצ"ע האם זה הכוונה

^{יח} עיין דברי יואל חלק ח' פרשת קרח דף טו.

^{יט} עיין בעש"ט עה"ת לך לך אות כו ההבדל בין המזל לזכות לזכות תלוי במעשיו ומזל הוא חסד של אמת שתלוי תלוי בזכות ע"ש משמע שע"י חסד של אמת מעורר מלמעלה חסד של אמת שלא תלוי בזכויות.

^כ תורה קסב ... ויאמר המגיד (ממעזריטש), זכרונו לברכה. שאילו שניהם אי אפשר שיהיו במקום אחד, הינו תורה וגדולה, פי הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין (בבא בתרא כה:). נמצא בפרוזה להחכים עומד לדרום. על פן אי אפשר לו להעשיר, פי בשהוא בדרום אזי איננו בצפון ועשירות בצפון, וכן להפך. פי אם, אם הוא בתכלית העניויות שהוא אין ממש,

מעל המקום המבואר כאן שזוכים ע"י שזוכים לשכל גדול? נראה שאמנם הענה היא השכל הגדול ביותר, וגם היא הכלי להשיג חכמה דייקא שעליה נאמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ומבאר רבנו בתורה פג תנינא שזו החכמה מה שמישיג שהיא רחוקה ממני. ובפרט יחד עם ממון שהוא הדבר שהגורם לכוחי ועוצם ידי הפך הענה, ולכן צריך להוליד את הממון בק"מ קלין דהיינו עם המוחין של הסתפקות השייכים לו כמבואר בתורה כג, נמצא מי שזוכה לעשירות עם חכמה והענה זה שכל גדול מאד. השאלה עם השכל גורם לבחי' מעל המקום או האינן? דהיינו האם הענה ואין הוא השכל הגדול. ועיין תורה עב תנינא שהמוחין שהצדיק מאיר לאדם בהסתכלותו עליו הם בחי' גדולה שהיא הענה.

יח. עיין תורה כא בשם הבעש"ט היכן שחושב האדם שם הוא נמצא ברוחניות, נמצא שגם בעל שכל קטן הוא בחי' מעל המקום

יט. מעל המקום הוא שברגע אחד נמצא בשני מקומות נמצא שמי ששכלו גדול המקום נקטן ובזמן קצר יכול להגיע למקום רחוק וצ"ע מחגיגה טו. שהשדים יש להם כנפים וטסין מסוף העולם ועד סופו כמלאכי השרת והרי הם מזיקים שנבראו ממוחין דקטנות דייקא, כיצד יתכן שהן דומים למלאך שהוא שכל גדול דייקא. הרי לפי המבואר כאן שכל קטן בהכרח מוריד את האדם לתחת הזמן והמקום ביותר.

כ. צ"ע שהקב"ה נקרא מקום, ובית המקדש נקרא מקום, ודייקא הם למעלה המקום הקב"ה נקרא מקום כי הוא מקומו של עולם וזה בעצמו עניין של מעל המקום שהרי כל המקומות נמצאים בו. ובית המקדש נקרא מקום כיון ששם שורה השכינה לכן הוא המקום שבו ביותר ניתן להכלל בהקב"ה שהוא מקומו של עולם (עיין לק"ה ציצית ג' יג) אמנם צ"ע מדוע בית המקדש לא נקרא בית הזמן, דהיינו על שם שמסוגל להתכללות במעל הזמן/כ"א.

עד כאן ההקדמה

*

תורה סא [בין]

הש"י כג הוא למעלה מהזמן כמובא [כ"ב] וכל כן נקרא בשם שהוא נוטריקון היה הוה ויהיה/כ"ו. כדרכו פותח רבנו את התורה בתכלית שאליה שואפת התורה הזו, ונראה דהכי נמי כאן אין זו קביעת עובדא, אלא מראה מקום להיכן צריך להגיע בכל עבודת ה' שלנו, וכחו"ל/כ"ו על הכתוב "אחרי ה' אלתיכם תלכו" הלך אחרי מדותיו, וכתוב "זה א-לי ואנוהו" ודרשו/כ"ו אני והוא, הוי דומה לו. נמצא שכל המשך התורה היא

אָזי אִינוּ עוֹמְדֵי בְּשׁוּם צֶדֶק כִּי אֵי אֶפְשָׁר לִזְמַר עֲלֵינוּ שֶׁהוּא בְּצַפּוֹן אוֹ בְּדָרוֹם מֵאַחַר שֶׁהוּא אֵין וְאֶפְסֵי מִמֶּנּוּ, עַל כֵּן אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה תוֹרָה וְגִדְלָה בְּמִקוֹם אֶחָד, כְּגוֹן מִשָּׁה רַבְּנֵי, עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, וְרַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ:

כ"א גם צ"ע מדוע נקרא בית הבחירה הרי אדרבה שם יותר קרוב לביטול הבחירה.

²² מתי והיכן נאמרה תורה זו עיין שיש"ק ח"ב סימן קיה, גם עיין חיי מוהר"ן סימן תקסח שרבנו הלך עם תורה זו בסוף ימיו,

²³ שין ימנית בתקפא

²⁴ אינו מצוי בזמן עיין רמב"ם יסודי התורה א יא ועיין לעיל תורה ז בהשטות [דף ט].

כ"ה רמב"ם יד החזקה הלכות יסודי התורה פרק א הלכה יא – וכיון שנתברר שאינו גוף וגוייה יתברר שלא יארע לו אחד ממאורעות הגופות לא חיבור ולא פירוד לא מקום ולא מדה לא עליה ולא ירידה ולא ימין ולא שמאל ולא פנים ולא אחור ולא ישיבה ולא עמידה ואינו מצוי בזמן עד שיהיה לו ראשית ואחרית ומנין שנים ואינו משתנה שאין לו דבר שיגרום לו שינוי ואין לו לא מות ולא חיים כחיי הגוף החי ולא סכלות ולא חכמה כחכמת האיש החכם לא שינה ולא הקיצה ולא כעס ולא שחוק ולא שמחה ולא עצבות ולא שתיקה ולא דבור כדבור בני אדם וכך אמרו חכמים אין למעלה לא ישיבה ולא עמידה ולא עורף ולא עיפוי:

המפרש על הרמב"ם – ואינו מצוי בזמן וכו'. אילו היה מצוי בזמן היה הזמן קודם לו. א"כ לא יהיה קדמון שהקדמון לא יקדים אותו שום דבר. וכיון שאינו מצוי בזמן לא יהיה לו תחלה וסוף שהוא ראשית ואחרית. ולא מנין שנים וכו'. שכל זה מענין הזמן והזמן ממקרה הכמות:

כ"ו צ"ע כי שם הויה הוא הקב"ה דהיינו זעיר אנפין ואילו מעל הזמן ממש מתייחס לכאורה לאריך אנפין. וצ"ע.

כ"ז סוטה דף יד. ואמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב (דברים יג-ה) "אחרי ה' אלהיכם תלכו" וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה והלא כבר נאמר (דברים ד-כד) "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא" אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא מלביש ערומים דכתיב (בראשית ג-כא) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, אף אתה הלבש ערומים, הקב"ה ביקר חולים דכתיב (בראשית יח-א) וירא אליו ה' באלוני ממרא, אף אתה בקר חולים, הקב"ה ניחם אבלים דכתיב (בראשית כה-יא) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, אף אתה נחם אבלים, הקב"ה קבר מתים דכתיב (דברים לד-ו) ויקבר אותו בגיא אף אתה קבור מתים:

כ"ח שבת קל"ג – (שמות טו-ב) זה אלי ואנוהו.... אבא שאול אומר "ואנוהו" הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום.

ביאור כיצד לזכות לבחי' מעל הזמן כמו השם ית'. ולקמן יתבאר שזה ע"י שיוצא ממוחין דקטנות למוחין גדלות, וממדמה לשכל, (עיי' ריש תורה כה/כט), ועיי' לק"ה מילה ד' ה'ל' שאדם זוכה לזה ע"י שעושה עצמו עיוור מכל הבלי עוה"ז כמבואר במעשה מז' בטלעס שהקבצן הראשון העיור וחבריו זכו לזכרון נפלא וזכרו מה שנעשה עמהם קודם הלידה שזה בחי' מעל הזמן כמבואר שם. ומסתמא זו הכוונה גם בתורה א' שאדם צריך להסתכל בשכל של כל דבר ולהתקשר לשכל של כל דבר, דהיינו לצאת ממדמה לשכל.

וזה הענין דהיינו כיצד אפשר להיות בבחי' למעלה מהזמן. וכיצד נתהווה הזמן ע"י הקב"ה שהוא מעל הזמן/ל"א **הוא באמת דבר נפלא ונעלם מאד וא"א להבין זאת בשכל אנושי** כי מדרגת מעל הזמן הוא שכל לא אנושי אלא שכל אלקי, וכל עבודתינו בזה היא לזכות לשכל הגדול ביותר שאפשר בעוה"ז כדי שבעוה"ב נזכה בקלות להכלל בבחי' מעל הזמן של השם ית', אמנם צדיקים זוכים בעוה"ז לזה בבחי' רצוא ושוב.

להבין הענין נראה שצריך להבין את ההבדל בין שכל למדמה, וממילא נבין את ההבדל בין שכל קטן לשכל גדול. והענין כי השכל הוא רוחני ובשכל עצמו אי אפשר לתפוס ציור גשמי אלא רק מושגים מופשטים, על כן כדי שיהיה לאדם אפשרות לחיות בעוה"ז ולקיים מצות, ניתן באדם כח מדמה שהוא חיצוניות השכל, שמתרגם לשכל את גשמיות העוה"ז/ל"ב, וכמבואר בלק"ה שלוחין ריש הלכה ה', ובע"ז חיים נ' י', כנ"ל בהקדמה. לכן א"א לחיות בעוה"ז בלי המדמה, שהוא כח הדמיון והמצייר והזוכר שמלביש את השכל, ולכן העליה משכל קטן לשכל גדול, זה עד כמה האדם עוצם עיניו מחיזו דאי עלמא, ומתקשר לשכל של כל דבר, ע"י שמברר את כח המדמה שיהיה משרת את השכל בנאמנות, ובוה נמדד כל חילוקי המדרגות של הצדיקים, כמבואר שם במעשה הנ"ל, לענין זכרון, והיא עבוד השל האדם בכל רגע עד כמה תופס כל פרט בריאה בהיכי תמצי לגלות כבוד שמים והמלכת הקב"ה בעולם הזה, או שנמשך אחר ציורי המדמה ונעימות החושים שהמדמה מראה לאדם, כי היכן שאדם חושב שם הוא, לכן אפשר גם בעוה"ז להתקשר לשכל של כל דבר, ויש מדרגות גבוהות יותר בזה כמבואר בתורה א' שיש שממש לא רואים גשמיות אלא אותיות שבהן נברא כל דבר, וצדיקים גדולים שזוכים לאור הגנו רואים להדיא אלוקות בכל פרט בבריאה.

אך דע שעיקר הזמן הוא רק מחמת שאין מבינים, כיון שהמדמה משתלט על השכל, אי אפשר להבין את המציאות הזו של למעלה מהזמן, דהיינו מחמת ששכלינו קטן, כי כל מה שהשכל/ל"ג גדול ביותר, הזמן נקטן ונתבטל ביותר. והראייה לזה כי בחלום שאז השכל נסתלק ואין לו לאדם הישן אלא רק כח המדמה [ל"ד], אזי ברבע שעה 15 דקות יכולים לעבור כל השבעים שנה

פרש"י – הוי דומה לו – ולשון אנוהו אני והוא, אעשה עצמו כמותו לדבק בדרכיו.

כ"ט שם מבואר שזה נעשה ע"י צדקה ושמחה, שהן הפך תאוות ממון שהוא הדבר שפוגם ביותר במח וקושר אותו לשקר העולם הזה. ומבואר שם שיש בזה ג' מדרגות שכל בכח ושכל בפועל ושכל הנקנה.

ל' לק"ה מילה ד' אות ה – וכל זה מרמז בהמעשה של הבעטליר הראשון שהיה עור שהתפאר עצמו שאין לו שום הסתכלות כלל על זה העולם, כי כל העולם אינו עולה אצלו כהרף עין ועל פן נדמה לעור, אבל באמת אינו עור כלל וכו'. כי הוא זקן מאד ועדין הוא יניק לגמרי ולא התחיל לחיות כלל ואף על פי כן הוא זקן מאד וכו' ויש לו הסבכה וכו'. ועין שם מענין הזקנים מה שכל אחד התפאר בזכרון שלו וכל ההתפארות של הזכרון שלהם הפל בענין תחלת היות האדם שזה התפאר שזוכר מה שנעשה עמו בעת חתיכת טבורו. וזה התפאר יותר שזוכר אפילו מה שנעשה עמו בעת העבור וכו'. עד שאחר כך התפאר העור הנ"ל שהוא זוכר כל מה שהם זוכרים והוא זוכר לאו כלום וכו', עין שם הענין הנפלא והנורא הזה אשר לא נשמע מעולם. והנה זה הזקן שבכל הזקנים שהוא העור הנ"ל הוא זכה לבחינת למעלה מהזמן בתכלית השלמות. ועל פן התפאר עצמו שהוא זקן ועדין לא התחיל לחיות כלל וכו'. וכל הזמן אינו עולה אצלו כהרף עין שזה עקר בחינת למעלה מהזמן שכל הזמן אינו עולה כהרף עין ובכל יום שזקן יותר נחשב אצלו כאלו נולד היום, שזהו בחינת הנאמר במשית, אני היום ילדתי. ומנה הזקן הקדוש והנורא והנשגב מאד זקן שבכל הזקנים זקן למעלה מכל הזקנים שבקדשה ממנו אנו ממשיכין הקדשה על הילד הנפול על ידי מצות מילה בשמיני, כי שמונה ימי מילה הם כנגד השמונה זקנים הנ"ל שהתפארו בהזכרון שלהם שזוכרים מתחלת היות הילד שהם במספר שמונה דוק שם ותשכחו: וזה הזקן הנורא העור הנ"ל הוא למעלה מכל השמונה הנ"ל והוא זכה לבחינת בטול הזמן בתכלית וממנו אנו ממשיכין הקדשה על הילד על ידי מצות מילה בשמיני כנגד שמונה הזקנים הנ"ל ואז ממשיכין הקדשה משרש השמונה זקנים הנ"ל שהוא הזקן העור הנ"ל, כי כל אלו השמונה זקנים הנ"ל זכה כל אחד לבחינת בטול הזמן שמחמת זה זכו לזכרון כזה, אבל עקר בטול הזמן בתכלית השלמות שאין שלמות אחריו זכה רק זה הזקן העור הנ"ל.

ל"א כך כתב מוהר"ן בהלכות נזיקין ג' י'

ל"ב לכן אשה כיון שעיקר העסק שלה הוא בגשמיות מטבעה המדמה שלה יותר חזק ומטבעה נוטה אחריו, ועל כן נבראה מהאדם כשהיה בתרדמה דייקא דהיינו שהקב"ה הוריד אותו לבחי' מדמה ואז ברא את האשה ממנו מדרגת המדמה שלו. עיי' לק"ה ריבית ה' א'.

ל"ג בכל התורה הזאת לא נזכר דעת אלא שכל אבל בלק"ה מילה ד' כותב שאורך הזמן תלוי בדעת, וצ"ע דעת חיבור ובקדושה חיבור להקב"ה האם זה הגורם דייקא.

שהם $70 \times 365 \times 24 \times 60 = 36,792,000$ דקות, נמצא שכל דקה בחלום נדמה לנו ל-2,452,800 דקות, כאשר נדמה בחלום, שעובר והולך כמה וכמה זמנים בשעה מועטת מאד, ואח"כ כשנתעוררים מהשינה אזי רואים שכל אלו הזמנים והשבועים שנה שעברו בחלום, הוא זמן מועט מאד באמת.

וזה מחמת שאח"כ בהקיץ, אז חוזר השכל אליו, ואצל השכל כל אלו השבועים שנה שעברו בחלום, הם רק רבע שעה אצלו, רק שבועים שנה ממש הם שבועים שנה גם אצל השכל שלנו.

ובאמת בשכל^ל הגבוה למעלה משכלינו, גם מה שנחשב אצלנו לשבועים שנה ממש, הוא ג"כ רק רבע שעה הפך מהנ"ל דהיינו שבשכל גבוה אזי כל שבועים שנות חיינו נחשבים רבע שעה, דהיינו שכל ארבע שנים ושמונה חדשים בשכל שלנו הם בשכל הגבוה דקה אחת, או פחות אם הוא שכל עוד יותר גבוה. ודוד המלך אמר להקב"ה אלף שנים שלנו הם אצלך יום אחד ואשמורה. ועל המשיח אמר דוד המלך שהקב"ה יאמר לו אחרי ששת אלפים שנים אני היום ילידתיך. וישעיה הנביא התנבא בשם ה' ואמר (ישעיה נד ז) ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך. והתכווין לאלפים שנות הגלות שהם רק רגע ביחס לגאולה, ואמנם אפשר שהכוונה שיהיה אז כל כך שמחה וטוב שכל הצער של הגלות לא יחשב אלא כצער של רגע קטן, אבל אפשר גם שהכוונה שביחס לשכל שיהיה לנו לעתיד לבוא כשתמלאה ארץ דעה, אז מה שבשכל של עכשו הוא אלפים שנות גלות יחשב בשכל של אז לרגע קטן/ל^י.

כי כמו שאנו רואין שיכולין לעבור שבועים שנה בחלום ובאמת אנו יודעין אח"כ בשכל שלנו, שהוא רק רבע שעה,

כמו כן ממש מה שנחשב לפי שכלינו שבועים שנה ממש, הוא בשכל הגבוה למעלה יותר רק רבע שעה, רק שאין אנו מבינים זאת כי אנו בעוה"ז כמו בחלום ביחס לשכל הגדול יותר, ובכל מדרגת שכל אי אפשר להשיג את מדרגת השכל הגבוה יותר. כי גם בחלום אם הי' א' בא אצלו בשעת החלום והי' אומר לו שכל זה שנדמה לו שעוברים ימים ושנים שבאמת אינם כלום והכל הוא רק רבע שעה, בוודאי לא הי' מאמין לו כלל, כי לפי הדמיון שבחלום נדמה לו שעוברים ימים ושנים ממש,

כמו כן ממש, אע"פ שאצלנו לפי שכלינו נדמה שזהו זמן של שבועים שנה, בשכל הגדול יותר הוא רק רבע שעה דהיינו שכל חיינו שבועים שנה, בשכל גדול הם רבע שעה הפך מהחלום, דהיינו שכל שני מיליון וחצי דקות בשכל שלנו נחשב בשכל גדול יותר לדקה אחת. ונראה שהכוונה לשכל שיהיה לנו לעתיד לבוא כמ"ש (תהלים קכו א) ל^י "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" דהיינו שלעתיד לבא בשכל שיהיה אז יחשב כל ימי עוה"ז כחלום. ואולי אפשר לומר דוגמא לזה מה שספרו אנשים עברו מוות קליני שהראו להם בזמן קצר את כל חייהם עם כל הפרטים הקטנים ביותר ואפילו מחשבות שלהם ושל אחרים, נמצא בכמה דקות או ברגע אחד/ל^י עברו שוב את כל ימי חייהם שעברו, כמו הבעל שכל גדול השבועים שנה שלו נדמים לו לרבע שעה.

^ל גם בדפוס בשכל ומתרו - בהשכל

^ל עיין ברכות ז. דתניא "ואל זועם בכל יום", וכמה זעמו? רגע, וכמה רגע? אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה בשעה. וכמה רגע? אמר רבי אבין ואיתימא רבי אבינא, רגע כמימריה. נמצא שלדעת התנא בברייתא רגע הוא 58888 חלקי שעה. ובשעה יש 3600 שניות נמצא רגע הוא 0.06 חלקי שניה. (דהיינו שש מאיות השניה) ולדעת האמורא רבינא הרגע הוא כזמן שאומרים רגע. כנראה בערך שניה אחת. וכיון שישעיה הנביא אמר רגע קטן אולי כוונתו לשיעור הקטן מהם דהיינו שש חלקי מאית השניה, ולפ"ז אלפים שנה בשכל שלנו, הם בשכל שיהיה לנו לעתיד לבא 6/100 משניה אחת. ואם נחשב כמה שניות יש באלפים שנה הרי היחס הוא מספר עצום. ואפילו אם רגע כממירא היחס הוא עצום. אבל צ"ע הרי לכאורה למשיח יהיה הדעת של אחרי הגאולה דהיינו ברחמים גדולים אקבצך, ולעיל עה"פ אני היום ילדתיך נתבאר שיהיה ביחס קטן הרבה יותר. על כן אולי אין לפרש כך.

^ל תהילים פרק קכו א) שיר המעלות בשוב ידוד את שיבת ציון היינו כחולמים:

מצודות דוד א) בשוב - כאשר ישיב ה' מן גלות בבל את בני ציון יאמרו אז הנה כל הצרות שעברו הרי הם כאילו חלמנו חלום ר"ל לרוב הטובה שיהיה להם אז ידמה להם שלא היו הצרות באמת כ"א בחלום ראו כאלו מצרים להם:

^ל קצת צ"ע כי הנשמה היא מעל הזמן והם ספרו שראו את חייהם כמו סרט ונראה שבאמת ברגע אחד ראו הכל אלא שספרו זאת מהזיכרון בלשון שרגילים בעוה"ז. וצ"ע בזה מה שמספרים שהלכו שם ממקום למקום ומספרים מה שקרה להם שם כדבר אחרי דבר ולא שהכל קרה להם ברגע אחד, וצ"ל שיש רוחנית של זמן וכשמתרגמים זאת לשפת עוה"ז כך זה נשמע וצ"ע. גם צ"ע מה שכתוב שלעתיד לבא ילכו מחיל אל חיל משמע שיש בחי' זמן וצ"ל שהכוונה מהשגה להשגה.

וכן למעלה מעלה, שבשכל שהוא גבוה עוד יותר למעלה, גם אותו הזמן שבשכל הגבוה משכלינו, אינו נחשב שם בשכל הגבוה עוד יותר רק לזמן מועט ופחות מאד. וכן למעלה מעלה, עד אשר יש שכל גבוה כ"כ שם כל הזמן כולו אינו נחשב כלל, ובלק"ה (מילה ד' ה') ביאר שזה בחי' מדרגות השמונה צדיקים שמסופר עליהם במעשה מו' בעטלעס יום ראשון שהיה להם ששכל גדול בבחי' מעל הזמן עד שזכרו מה נעשה עמהם קודם הלידה וכל אחד זכר יותר מחברו עד שהקבצן העיור זכר לאו כלום דהיינו שנכלל בבחי' מעל הזמן של הקב"ה כי מחמת גודל השכל מאד כל הזמן אין ואפס לגמרי כנ"ל בתחילת התורה שהשם ית' הוא מעל הזמן, ולקמן שמישיח יזכה לשכל גדול בבחי' מעל הזמן, כי כמו שאצלינו השבעים שנה שעוברים בחלום הם רק רבע שעה באמת כנ"ל כמו כן יש שכל למעלה משכל עד שהזמן נתבטל לגמרי:

וע"כ משיח שעבר עליו מה שעבר מיום בריאת העולם, וסבל מה שסבל, [לט"מ/מ] כמו שכתוב (ישעיה נג ג) נְבֻזַה וְחָדַל אִישׁ מִכְּאֲבוֹת וַיְדוּעַ חָלִי וַיִּמְסָתֶר פָּנָיו מִמֶּנּוּ נְבֻזַה וְלֹא חֲשַׁבְנָהּ: (ד) אָכַן חָלִינוּ הוּא נִשְׂא וּמְכַאֲבֵנוּ סִבְלָם וְאַנְחָנוּ חֲשַׁבְנָהּ נִגּוּעַ מִפֶּה אֱלֹהִים וּמִמַּעַד: (ה) וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעֵנוּ מִדְּפֵא מַעֲוֹתֵינוּ מוֹסֵר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבְחִבְרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ: המפרשים שם פרשו שכך יאמרו הגוים בימות המשיח על עם ישראל, אבל רש"י בסנהדרין צח. ובזוהר/מא) מפרש זאת על המשיח ואחר כל זה בסוף יאמר לו הש"י בני אתה אני היום ילדתיך (תהלים ב) /מב) פשט הפסוק מדבר בדוד המלך שהיה חביב להש"י כבן ביום

לט עין זוהר ח"ב דף ריב. וסנהדרין צח. וישעיה נג ג'

מ סנהדרין דף צח. אמר ליה אימת אתי משיח אמר ליה זיל שייליה לדידיה והיבא יתיב אפיתחא דקרתא ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חלאים וכולן שרו ואסירי בחד זימנא איהו שרי חד ואסיר חד אמר דילמא מבעינא דלא איעבב אזל לגביה אמר ליה שלום עליך רבי ומורי אמר ליה שלום עליך בר ליואי אמר ליה לאימת אתי מר אמר ליה היום אתא לגבי אליהו אמר ליה מאי אמר לך אמר ליה שלום עליך בר ליואי אמר ליה אבטחך לך ולאבוך לעלמא דאתי אמר ליה שקורי קא שקר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא אמר ליה הכי אמר לך (תהלים צה ז) היום אם בקולו תשמעו.

רש"י – בפתחא (דקרתא). נראה למורי לא בפתח העיר ממש אלא גן עדן הוא כנגד כל העולם וקאמר ליה דבאותו צד של גן עדן שכנגד פתח העיר משיח שרוי: סובלי חלאים. מנוגעים והוא נמי מנוגע דכתיב (ישעיה נג) והוא מחולל מפשעינו וכתיב (שם) חלינו הוא נשא: כולוהו. מי שיש לו ארבע וחמש נגעים: אסרי להו ושרו בחדא זימנא. מתירין כל נגעתין ביחד ומקנחין אותן וחוזרין וקושרין אותן: ואיהו. משיח: שרי חד. נגע ומקנחו וקושרו ואח"כ מתיר האחר ועושה כן ואינו מתיר שני נגעים יחד דסבר אי בעי לי לצאת וליגאל את ישראל לא איתעבב כדי קשירת שני נגעים: אמר ליה. ר' יהושע למשיח לאימת אתי מר אמר ליה היום: אבטחך לך ולאבוך לעולם הבא. דאי לאו צדיקים גמורין אתם לא הוה יהיב לך שלמא ולא הוה מדבר שמיה דאבוך: היום אם בקולו. של הקב"ה תשמעו:

מא זוהר ויקהל דף ריב. – בשעתא דאמרין ליה למשיחא צערא דישראל בגלותהון בשעה שאומרות למשיח את צערם של ישראל בגלותם, ואינן חייבינא די בהון דלא מסתכלי למנדע למאריהון ואותם הרשעים שבהם שאינם מסתכלים לדעת את קונם וגורמים אריכות הגלות, אריים קלא וככי על אינן חייבין דבהו אז משיח מרים את קולו ובוכה על אלו הרשעים שבהם, הדיא הוא דקתיב זהו שכתוב במלך המשיח והוא מחולל מפשעינו בעבור פשעינו הוא מחולל, מדוכא מעונותינו הוא שבור ורצון מחמת עונותינו, אח"כ תייבין אינן נשמתין וקיימין באתריהו חוזרות אלו הנשמות ועומדות כל אחת במקומן הראוי להן בגן עדן.

ואמר עוד כי בגנתא דעדן אית היכלא תדא דאקרי היכלא דבני מרעין יש בגן עדן התחתון היכל אחד הנקרא היכל של החולים, ששם נמצאות אותם הנשמות שסבלו חולאים בעולם הזה לכפר עונותיהם, פדין משיח עאל בההוא היכלא אז משיח נכנס בזה ההיכל, וקארי לכל מרעין וכל פאבין כל יסוריהון דישראל דיינתון עליה והוא קורא לכל המחלות ולכל המכאובים וכל יסוריהם שהיו ראויים לבוא על ישראל, שיבואו עליו, וקלהו אתיין עליה וכולם באים עליו, ואלמלא דאיהו אקיל מעליהו דישראל ונטיל עליה ואם לא שמיח מיקל מעל ישראל את היסורים ומקבלם עליו, לא הוה בר נש דיכיל למסבל יסוריהון דישראל על עונשי דאורייתא לא היה אדם שיכול לסבול את יסוריהם של ישראל מחמת העונשים על עלבונה של תורה, כי מרת הדין מקטרגת על ישראל על שמניחים חיי עולם ועוסקים בבחי' שעה, הדיא הוא דקתיב זהו שכתוב במשיח אכן חלינו הוא נשא החולי שהיה ראוי לבוא עלינו הוא מקבל ונושא עליו, ומכאובינו סבלם, והוא סובל את המכאוב שהיה ראוי לבא עלינו, פגוונא דא רבי אלעזר פארעא כעין זה היה רבי אלעזר בארץ שהיה מקבל עליו היסורים של ישראל, והיה אומר להיסורים באו אחי ורעי (מכאובך נכנס) כנא מליעא דף פל ע"ג). בגין דלית חושבנא לאינן יסורין דקיימין עליה דבר נש בכל יומא על עונשי דאורייתא לפי שאין חשבון ומספר לאותם היסורים שעומדים על האדם בכל יום על העונשים של עלבון התורה, וקלהו נחתו לעלמא בשעתא דאתיהיבת אורייתא וכולם ירדו לעולם בשעת מתן תורה, שאם לא יעסקו בתורה מיד היסורים יקפצו עליהם.

ואמר וכד הוה ישראל פארעא קדישא וכשהיו ישראל בארץ הקודש ובית המקדש היה קיים, אז באינן פולחנין וקרבנין דהוה עבדי על ידי עבודת הבית המקדש והקרבת הקרבנות שהיו עושים, הוה מסלקין כל אינן מרעין ויסורין מעלמא היו מעבירים ומבטלים את כל אותם החולאים והיסורים מן העולם, כי על ידי הקרבנות היו מהפכים את מרת הדין לרחמים, השתא משיח מסלק לון מבני עלמא עתה שבית המקדש חרוב משיח מסלק ומעבירם מן העולם, כי הוא ביסוריו ממתיק את הדין ומכפר על ישראל, בין בשביל הצדיקים שבעולם ובין בשביל הרשעים שיאריכו להם עד שישובו בתשובה, וזה מועיל לכללות ישראל, אמנם בפרטות כל מי שחטא ולא שב בתשובה שלימה עד דנפיק בר נש מהאי עלמא עד שיצא האדם מן העולם הזה, ומקבל עונשיה פמה דאתמר אז שם הוא מקבל את עונשו הראוי לו לפי עונותיו, כי מוכרח האדם להטור מרובי הזוהמא שנדבקה בנשמתו כמו שלמונו, אמנם השב בתשובה בבחי' מוסגף את עצמו ברצונו, אפילו מעט סיגוף הוא חשוב ומרוצה לפני הקב"ה יותר מיסורים רבים שמביאים עליו בעל כרחו, וכל שכן ממה שיקבל עונש אחר מותו.

מב תהילים פרק ב (ו) ואני נסכתני מלפי על ציון הר קדשי: (ז) אספרה אל חק ידוד אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך:

מצודות דוד (ז) אספרה – אמר דוד אספר את הדבר החקוק בספר שה' אמר אלי בני אתה כמ"ש בני בכורי ישראל (שמות ד) והמלך יחשב ככל העם. אני היום ילדתיך – ר"ל חביב אתה בעיני כבן לאב ביום הולדו:

הוולדו, והגמרא^{מג} דורשת את הפסוק על המשיח, ורבנו מפרש כפשוטו שאומר לו היום נולדת. **והדבר תמוזה ונפלא מאד לכאורה, אך כל זה מחמת גודל עוצם שכלו של משיח לפי גודל מדריגתו, שיאחז אז, ומחמת הפלגת עוצם מעלת שכלו שיגדל אז מאד מאד. ע"כ יהי' כל הזמן שעבר עליו מיום בריאת העולם עד אותו הזמן כולו אין ואפס ממש, ויהי' ממש כאלו נולד היום** [מ"ד] כיון שלא אמר עכשיו ילדתיך אלא היום, והכלל שתפסת מרובה לא תפסת, נמצא לפי גודל שכלו של משיח יהיה 6000 שנים שהם 2,190,000 ימים, כאילו הם יום אחד/מ"ה, **כי יתבטל כל הזמן בשכלו שיהי'**

^{מג} **סוכה דף נב.** תנו רבנן משיח בן דוד שעתיד להגלות במהרה בימינו אומר לו הקדוש ברוך הוא שאל ממני דבר ואתן לך שנאמר "אספרה אל חוק וגו' אני היום ילדתיך שאל ממני ואתנה גוים נחלתך" וכיון שראה משיח בן יוסף שנהרג אומר לפניו רבנו של עולם איני מבקש ממך אלא חיים אומר לו חיים עד שלא אמרת כבר התנבא עליך דוד אביך שנאמר "חיים שאל ממך נתתה לו וגו'.

רש"י – היום ילדתיך – היום אגלה לבריות שבני אתה:

^{מז} עין תהלים צ' ד' כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול וכו' ועי"ש פרש"י יזנו ית' בימי חי' אדה"ר. ועיין בראשית רבה ח' ב' יזנו של הקב"ה אלף שנים. ועיין ישעיהו נד' ז' כנגע קטון עזובך, דקאי אלפים שנה גלות. ועיין ברכות ז. רגע כמימלא או פחות, והכא מדכתיב קטון אפשר שפחות ועי"ש. גם עיין ישעיהו כו. כ. הכי כמעט רגע עד יעבור זעם. (אמנם אפשר לדחות שרגע לאו דווקא אלא הטובה רק לומר שאין יחס כלל בין זמן הגלות ללמעלה מהזמן של הגאולה שיהיה נצח)

^{מז} **אינו מדוייק שהרי אפשר שמשיח יבוא לפי סוף השש אלף וגם אני היום ילדתיך לא מבואר באיזה שעה ביום יאמר זאת, עכ"פ החישוב על צד שיאמר זאת בסוף היום.**

גדול מאד וע"כ יאמר לו הש"י השם יתברך אני היום ילדתיך היום ממש, כי כל הזמן שעבר, אין ואפס לגמרי כנ"ל /^א ובליקוטי הלכות ביאר מהורנ"ת שאין ואפס זו מדרגת העיור שבמעשה מז' בעטלערס הנ"ל שזכר לאו כלום : וצ"ע כי אני היום ילדתיך, החשבון הוא כנ"ל דהיינו שהיחס בין שכלו לשכלנו הוא כיחס 2.19 מליון ימים ליום אחד, ולעיל הקשינו שכבר ביאר שיש שכל גדול יותר ששבעים שנה הם רבע שעה שהוא יחס שני מליון וחצי לאחד, וקשה שעכ"פ שניהם לא אין ואפס המבואר כאן. וצריך לומר שרבונו מפרש אני היום ילדתיך הכוונה אני עכשיו ילדתיך שכל השש אלף שנים אינם אפילו רגע. ועיין לעיל בקושיות שבארנו בדרך אפשר שהטעם שדוד המלך נקט בתהלים "אני היום ילדתיך" ולא אני עכשיו ילדתיך, כי הכוונה למדרגת אריך אנפין שהוא עדיין באיזה יחס אלינו לא כמו עתיק שנעתק לגמרי מאיתנו והשיעור האמיתי הוא בין 2.19 ללאו כלום.

עיינ לעיל בשיחות כיצד נאמרה תורה זו כשהלכו רבנו מהורנ"ת ואנ"ש חוץ לעיר והיו שנים מאנ"ש שהלכו בזמן קצר מה שרבונו מחמת חולשתו הלך בזמן ארוך, ואז התחיל רבנו לומר את התורה הזו דהיינו שהתחיל מבחי' מעל המקום, ובעניין זה גם ביאר עניין מעל הזמן, כיון שהם קשורים זה בזה.

וכן אנו רואים במקום ג"כ [ב] /^א, שהבעל כח יכול לעבור מקום גדול בשעה מועטת. נמצא שאצלו כל זה המקום הוא קטן, ואצל החלושי כח נחשב זה המקום גדול, וצריכים לילך שעה מרובה עד שעוברים אותו המקום.

וכמו כן למעלה מעלה, כל מה שהכח גדול יותר, המקום נקטן אצלו יותר, צ"ע לעיל אמר שמעל הזמן וממילא גם המקום תלוי בגודל השכל וכאן מבאר שהמקום תלוי בכח. וכן למעלה מעלה עד שהמקום נתבטל לגמרי, רק שבשכלינו א"א להבין כל זה, כמו שא"א להבין בחלום את האמת, שכל אותו הזמן שנדמה בחלום אינו כלום באמת, כמו כן גם אנו א"א לנו להבין, שכל הזמן שלנו אינו כלום למעלה בשכל הגבוה כנ"ל [ג] /^א: צ"ע שעל בחי' מעל המקום מדבר מכח ולא משכל, ואולי הכוונה כאן לבחי' נמוכה של מעל המקום, דהיינו עד כמה כל המקומות הן במקום אחד מרוב כח ומהירות של האדם, אבל מעל המקום באמת הוא בחי' שכל כמו

^א עיין פל"ח כאן אות א' – אמר המחבר, בזה מובן מה שאמרו רז"ל סנהדרין צ"ח ששאל ר' יהושע בן לוי למשיח אימתי יבוא ואמר לו היום, ולמחר כשלא בא פירש לו אליהו דרוצה לומר, (תהלים צ"ה) היום אם בקולו תשמעו, היינו על ידי תשובה שהוא גם כן בחינת למעלה מהזמן שזה בחינת אם בקולו תשמעו גם כן כמבואר לקמן בסימן ע"ט ובספר המדות על ידי זה יבוא משיח, ואז יבינו כל ישראל אמתת דברי משיח שאמר שיבוא היום – היום ממש, כי כל הזמן שעבר אין ואפס לגמרי כנ"ל ובוזה יש לפרש גם כן הפסוקים (איכה ה) אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור, כי השם יתברך בוודאי למעלה מהזמן, ואין כל הזמן של הגלות עולה אצלו כהרף עין אך למה לנצח תשכחנו תעזבנו לאורך ימים, כי דעת שלנו קטן ואנחנו בתוך הזמן וקשה לנו לסבול אורך הזמן של הגלות, השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם היינו כנ"ל

² עיין פל"ח כי זמן ומקום תלויים זבי"ו

³ עיין פל"ח כאן אות ד' – שם במאמר הנ"ל, וכן אנו רואים במקום גם כן וכו' הגם כי הדברים מבוארים בפנים, אף על פי כן נראה לעניות דעתי כי גם זה בכלל כוונת דבריו ז"ל כי המקום מקושר לזמן והזמן מקושר למקום כמו למשל המעת לעת שהוא יום אחד ולילה אחת הוא מחמת המקום, כי במקום זה נראה השמש ונקרא יום ובמקום זה כבר אינו נראה ונקרא לילה וכן כלל המעת לעת הוא מה שהגלגל מקיף כל הכדור עד שחזור למקומו זה הוא שיעור מעת לעת וכן שיעור החודש מה שהירח מקיף כל הכדור עד שחזור למקומו וכו' וכן השנה מה שהשמש מקיף וכו' עד שחזור למקומו ונקודתו נמצא כי שיעור הזמן הוא על ידי המקום וכן שיעור המקום הוא לפי הזמן, כי ממקום זה למקום זה מהלך שעה אחת, ולמקום זה מהלך שני ימים וכו', וכל זה כפי מהלך הבינוני, ומי שכחו גדול עוד יותר יכול לילך מהלך זה בזמן עוד פחות מזה, אבל על כל פנים הכל מקושר בהזמן אבל בשווכין לדעת כזה שהוא בחינת ביטול הזמן בחינת למעלה מהזמן, אז ממילא נתבטל גם המקום והגם כי אין לנו שום תפיסה בעינינו כאלה, אף על פי כן גם לפי קטנות דעתנו יכולין לפרש, דרוצה לומר כי רוב מחשבות האדם ותחבולותיו נופלין תחת בחינת הזמן ותחת בחינת המקום אבל מי שזוכה לדעת שלם כזה, אזי כל מחשבותיו ועניניו בבחינת למעלה מהזמן למעלה מהמקום מאחר שדעתו גדול כל כך עד שבחינת הזמן והמקום בטלים אצלו לגמרי כנ"ל אך גם זה אי אפשר לבאר היטב בפרט בכתב:

⁴ עיין חיי מוהר"ן סימן תקס"ח. ולק"ה מילה הלכה ד' אותיות יז יח. ע"י שיאמין בבחי' למעלה מהזמן לא יפול לעולם, ע"ש ולקמן תורה עט תנינא שלמעלה מהזמן הוא סוד התשובה. ועיין פל"ח מבאר עפ"י כוונת תשובת משיח לריב"ל מתי יבוא מר היום אם בקולו תשמעו. וע"ש ענין פריחת הזמן ועיין לק"ע דעת אות ג' שהוסיף וגם בחוש רואין פריחת הזמן מאד מאד כצל עובר ממש וכענין כלה וכו', ואם תשים לב לזה תמצא מדאנות עולם הזה הרבה ותחזק הרבה לחטף בכל פעם כל מה שתוכל שיצליחך לנצח, ששם הוא למעלה מהזמן לגמרי כי הוא עולם הנצחי (למעלה מהזמן נזכר בלק"ה חגל פעמים)

⁵ חיי מוהר"ן אות תקס"ח (קכה) – עקר התקנה, על ידי בחינת למעלה מהזמן שמשגיגים שהם בבחינת משיח. באשר הבנתו מפיו הקדוש שאמר סמוך להסתלקותו שהוא הולך עתה עם המאמר שגילה על פסוק אני היום ילדתיך, שהוא בחינת מעלה מהזמן וכו', ואי אפשר לבאר ענין זה בכתב בלל. רק מה שהבנתו אני מדבריו הוא שאמר זאת לענין זה שהוא עוסק בגיגיות גדולות כל כך לקרב נפשות רבות להשם יתברך, ועדין לא עלתה בידו פרצונו, והמחלוקות והמניעות בגשמיית וברוחנית מתגברין ומתפשטין מאד מאד בבליית ובפרטיות על כל אחד ואחד, עד אשר פשל כח הסבל ורבים נכשלו ונפלו על ידי זה וכו'. ולענין זה אמר, שהוא מחיה עצמו בענין זה של אני היום ילדתיך, הינו שהשם יתברך יעזרנו לדלג על הכל, וסוף כל סוף יתגלה האמת, וכלנו נשוב להשם יתברך באמת, והימים הראשונים יפלו, כי כל הזמן יתבטל, ויכלל הכל בבחינת למעלה מהזמן, ושם יתתקן הכל וכו'. (הלכות מילה עבדים וגרים, הלכה ד, אות יז עין שם):

בחי' מעל הזמן כפי היציאה ממדמה לשכל כנ"ל. וצ"ע כיצד מתבטא? ואולי זה מה שהצדיקים ע"י שזוכים לאור הגנוז רואים מסוף העולם ועד סופו כגון הבעש"ט והחווה מלובלין, ועוד צדיקים. ואולי גם כנ"ל (בקושיות) שהכוונה לבחי' רוחנית המבואר בתורה קסב שע"י ענוה בחי' אין ממש יכול לזכות לשני שלחנות, כי מבואר בב"ב כה: שהרוצה להעשיר יצפין ולהחכים ידרים וע"י שהוא אין יכול להיות בשני המקומות כאחד, דהיינו בחי' מעל המקום בבחי' רוחנית. וצ"ע.

עד כאן ביאור חברותא לתורה סא תנינא

